

предизвикателствата на

СТРУКТУРНИТЕ

ФОНДОВЕ

НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Наръчник

2006 г.

Автор на текста: Фондация „Европейски институт“

Мненията, изразени в ръководството,
не отразяват официалните становища на Европейската комисия

© *Делегация на Европейската комисия в България*

ISBN – 10: 954-91893-4-1

ISBN – 13: 978-954-91893-4-6

София, октомври 2006 г.

Подготовка и печат: НИБА Консулт

Разпространява се безплатно

Съдържание

Въведение	7
Предизвикателства пред политиката за сближаване за периода 2007–2013 г.	10
Политиката за сближаване до 2006 г.	10
Реформата на политиката за сближаване след 2007 г.	14
Политиката на ЕС за развитие на селските райони	19
Цели на политиката за сближаване за периода 2007–2013	22
Цел „Конвергенция“	22
Цел „Регионална конкурентоспособност и заетост“	25
Цел „Европейско териториално сътрудничество“	27
Характеристики на реформираната политика за сближаване	29
Опростяване и децентрализация – реформирана система	29
Основни принципи на Структурните фондове	30
Финансови ресурси за политиката за сближаване за периода 2007–2013	33
Общи положения	33
Европейски фонд за регионално развитие	36
Основни принципи за управление на ЕФРР	36
Какво предлага ЕФРР за България?	37
Допустимост на разходите	38
Европейски социален фонд	38
Основни принципи за управление на ЕСФ	38
Какво предлага ЕСФ за България?	38
Допустимост на разходите	39
Кохезионен фонд	40
Основни принципи за управление на Кохезионния фонд	40
Какво предлага КФ за България?	41
Допустимост на разходите	42
Европейска инвестиционна банка	42
Нови инструменти на политиката за сближаване	42
Политиката за сближаване и другите европейски политики	43
Обща селскостопанска политика	43
Обща политика по рибарство	43
Транспортна, телекомуникационна и енергийна политика	44
Политика за научноизследователска и развойна дейност	44
Политика за опазване на околната среда	45
Политика за информационното общество	46
Политика за конкуренцията	46

Национална рамка на политиката за сближаване	47
Национална референтна стратегическа рамка	47
Оперативни програми	50
Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“	51
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“	52
Оперативна програма „Транспорт“	52
Оперативна програма „Околна среда“	52
Оперативна програма „Регионално развитие“	52
Оперативна програма „Административен капацитет“	53
Оперативна програма „Техническа помощ“	53
Допълняемост между оперативните програми	54
Програмни документи по Цел „Европейско териториално сътрудничество“	54
Стратегия на интервенциите, обхванати от Националния стратегически план за развитие на селските райони и	
Националния стратегически план за рибарство и аквакултури	56
Национален стратегически план за развитие на селските райони	56
Национален стратегически план за рибарство и аквакултури	56
Допълняемост и съгласуваност между дейностите, финансирани по ЕФРР, ЕСФ, Кохезионния фонд, ЕСФРСП и ЕФР	57

Закljučение	60
Речник	61
Източници на информация и полезни адреси	63

Таблицы

Таблица 1. Очакван ръст на БВП и производителността – симулация от 2005 г. по модела на HERMIN	18
Таблица 2. Реформата на политиката за сближаване за програмния период 2007–2013 г.	28
Таблица 3. Разпределение на средствата по политиката за сближаване за периода 2007–2013 (по години)	34
Таблица 4. Региони и население обхванати от цел „Конвергенция“ и цел „Регионална конкурентоспособност и заетост“	35

Графики

Графика 1. Карта на регионите по цел „Конвергенция“	24
Графика 2. Карта на регионите по Цел „Регионална конкурентоспособност и заетост“	26
Графика 3. Разпределение на средствата по политиката за сближаване за периода 2007–2013 г.	34
Графика 4. Разпределение на средствата за постигане целите на политиката за сближаване по цели	34

Използвани съкращения

БВП	Брутен вътрешен продукт
ДЕО	Договор за Европейската общност
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка
ЕИО	Европейска икономическа общност
ЕИСП	Европейския инструмент за съседство и партньорство
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСЗ	Европейска стратегия за заетостта
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕСФРСР	Европейски селскостопански фонд за развитие на селските райони
ЕФОГСС	Европейски фонд за ориентиране и гарантиране на селското стопанство
ЕФР	Европейски фонд за рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
МСП	Малки и средни предприятия
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ОП	Оперативна програма
СОП	Съвместна оценка на приоритетите
ЦЕИ	Централна и Източна Европа

„Европа трябва да поднови основата на своята конкурентоспособност, да увеличи своя потенциал за растеж и своята продуктивност и да засили социалното сближаване, като поставя ударение главно на знанието, иновациите и оптимизацията на човешкия капитал.

За да постигне тези цели, Съюзът трябва да мобилизира всички подходящи национални ресурси и тези на Общността като цяло, включително и политиката за сближаване – в трите измерения на Стратегията (икономическо, социално и в областта на околната среда), за да постигне по-добро единство между тях в общия контекст на устойчивото развитие“.

Заключение на председателството, Европейски съвет, март 2005

Въведение

„По-голям растеж и повече работа за всички региони и градове на Европейския съюз“ – това е сърцевината на политиката за сближаване и нейните инструменти за периода 2007–2013 г.

На 31 юли 2006 г. бяха публикувани регламентите, които ще управляват политиката за сближаване за периода 2007–2013 г.

- Регламент (ЕС) № 1080/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 за **Европейския фонд за регионално развитие**;
- Регламент (ЕС) № 1081/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 за **Европейския социален фонд**;
- Регламент (ЕС) № 1082/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 за **Европейски обединения за териториално сътрудничество**;
- Регламент (ЕС) № 1083/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 11 юли за основните разпоредби относно Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд;
- Регламент (ЕС) № 1084/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 11 юли 2006 за **Кохезионния фонд**.

Политиката за сближаване е единствената политика на Европейския съюз която е насочена към намаляване на различията в икономическото и социалното развитие на страните членки и техните региони. Политиката за сближаване е специфична политика, включваща трансфер на ресурси меж-

ду страните членки чрез бюджета на Европейския съюз за подкрепа на икономическия растеж и устойчивото развитие чрез инвестиции в хората, икономиката, инфраструктурата, заетостта и иновациите. Концепцията за сближаване на европейско равнище не е преразпределяне на доходи, а динамичен процес, насочен към създаването на ресурси, чрез стимулиране на конкурентоспособността и заетостта особено там, където неизползваният потенциал е висок.

Политиката за сближаване създава условия хората да намерят работа и да живеят по-добре в собствената си страна, регион, квартал или село. Благодарение на нея автомагистралите, високоскоростните влакове и аерогарите приближават периферните региони към големите градски центрове. В изостаналите региони се създават малки и средни предприятия. Подобрява се качеството на живот и околната среда. Подобрява се достъпа до услугите на информационното общество, дори в селските райони. Подкрепя се развитието на системите за образование, професионална квалификация и обучение.

Разширяването на Европейския съюз до 27 страни членки поставя безпрецедентно предизвикателство пред конкурентоспособността и вътрешното сближаване на Съюза. Последното разширяване увеличава рязко различията в икономическото развитие между регионите на Съюза. Това важно историческо събитие е предизвикател-

тво към политиката за сближаване: вече е необходимо едновременно да се даде отговор както на огромните нужди на новите страни членки, така и на трудностите, които съществуват в останалите страни от Съюза.

2007 г. поставя началото на нов етап в историческото и гържавното развитие на България. С присъединяването си към Европейския съюз България става част от една от най-проспериралите икономически зони в света. Наред с осъществяването на националните приоритети, страната се изправя пред предизвикателството да участва ефективно във формирането на общите европейски политики.

В контекста на политиката за сближаване на ЕС, България трябва да постигне устойчив темп на намаляване на различията чрез висок икономически растеж, основан на нови инвестиции, значително повишаване на производителността и подобряване на конкурентоспособността. За да се справи с рисковете, които могат да попречат на подгържането на висок и устойчив темп на растеж, икономическата политика трябва да се фокусира върху: подобряване на качеството на физическата инфраструктура (като се засили свързаността и достъпността); инвестиции в човешки капитал и повишаване на стандартите в образованието и здравеопазването за подгържане на качеството на работната сила; отстраняване на административните и пазарните пречки с цел стимулиране предприемачеството и инвестициите, както и осигуряването на балансирано териториално развитие.

Наръчникът „Предизвикателства-

та на Структурните фондове“ има няколко основни цели:

- Подобряване на общото разбиране за функционирането на Европейския съюз, неговите политики и програми;
- Подобряване на разбирането за последиците от членството на Република България в Европейския съюз;
- Подготовка на бъдещите бенефициенти на Структурните фондове за създаване и кандидатстване за проекти, финансирани от тези фондове.

Изходната база за авторите при разработване на Наръчника е разбирането, че хората с опит в програмиране на Структурните фондове знаят, че наистина конкретните, ясни решения се вземат при определяне на действията в приоритетните направления. Същевременно разработването/проектирането на конкретни проекти е трудна задача, тъй като не съществува значим предишен опит и хората, които имат необходимите умения за нейното изпълнение, са твърде малко.

Допълнителен усложняващ фактор за България е наличието на неадекватни нагласи и очаквания по отношение на средствата от Структурните фондове. На практика мерките по приоритетните направления не довеждат тези средства директно до бенефициентите. Приоритетните направления действат като „мост“ между средствата от ЕС и конкретните интервенции, организирани като програми и схеми. И точно тези програми и схеми са директно отворени за кандидатите. Опитът в България по отношение на подобни схеми и програми се свежда до

схемите за безвъзмездна помощ по програма ФАР, осъществявани в рамките на предприсъединителната подкрепа.

Наръчникът е предназначено главно за хора и организации, които вероятно ще участват в разработването или изпълнението на мерки, финансирани чрез Структурните фондове. Това включва местните власти, служители в общинската администрация, както

и представители на граждански организации, училища, университети, бизнеса и структури, подкрепящи бизнеса.

Наръчникът „Предизвикателствата на Структурните фондове на Европейския съюз“ е финансиран по Информационната и комуникационна програма 2006 г. на Делегацията на Европейската комисия в България.

Предизвикателства пред политиката за сближаване за периода 2007–2013 г.

Политиката за сближаване до 2006 г.

Дълги години европейската интеграция означава преди всичко икономическа интеграция. Парижкият договор (1951 г.), който създава Европейската общност за въглища и стомана, цели да осъществи европейско единство чрез икономическо сътрудничество. Положителните резултати не закъсняват и скоро страните-учредителки решават да разширят икономическото сътрудничество помежду си. Развитието на атомната енергия е една от областите, върху която Общността насочва вниманието си. В същото време се разработва проект за изграждане на общ пазар, където ще има свободно движение на работници, на стоки, услуги и капитали и ще бъде изграден митнически съюз. Така, в Рим, се подписват два договора (1957), които изграждат две общности: Европейската икономическа общност (ЕИО) и Европейската общност за атомна енергия (Евроатом). В преамбюла на Римския договор за създаване на Европейската икономическа общност (ЕИО) се определя необходимостта от *„намаляване на разликите между различните региони и изостаналостта на районите в неблагоприятно положение“*, защото хармоничното развитие и намаляването на разликите в развитието на отделните региони е начин за постигане на фундаменталните цели на Общността – създаване на ед-

нен икономически пазар и осигуряване просперитета на европейските граждани. Римският договор създава финансовите инструменти **Европейски социален фонд (ЕСФ)** и **Европейски фонд за ориентирване и гарантиране на селското стопанство (ЕФОГСС)**, които са в подкрепа на общите политики на ЕИО и са насочени към създаване на мобилност на работната сила, подобряване структурата на земеделските стопанства и развитието на селските райони. **Европейската инвестиционна банка (ЕИБ)** отпуска нисколихвени или безлихвени заеми, които също подпомагат селските райони и регионите в неблагоприятно положение. Но все още няма единно разработена и развита концепция за политика за сближаване.

Първото разширяване на ЕС действа на Общността като шок и ясно определя необходимостта от политика на солидарност, която да интегрира новата периферия на Общността и изостаналите райони, особено Ирландия. Великобритания също се нуждае от нов инструмент за компенсирание на загубите, които търпи, поради небалансираната финансова подкрепа в земеделието. По време на преговорите за това първо разширяване с Великобритания, Норвегия, Ирландия и Дания, е договорено да се разработят инструменти за преодоляване на регионалните различия. Европейската комисия предлага да бъдат разработени инструменти за общи действия в област-

та на политиката за сближаване. Като начало Европейският съвет решава да реформира ЕСФ, за да осигури инструмент, свързващ социалната политика и другите политики на общността.

В деня в който министър-председателят на Великобритания, Харолд Уил-

сон, обявява в Камарата на общините референдум за оставането на страната в ЕИО, Европейският съвет създава **Европейския фонд за регионално развитие** (ЕФРР) като преразпределителен инструмент и Комитета за регионална политика като консултативен орган.

Има ли разлика между политиката за сближаване и регионална политика?

Комисията отговаря:

Да, политиката за сближаване има много по-широк обхват от регионалната: Регионалната политика покрива само част от общата политика за сближаване. Практически политиката за сближаване се осъществява чрез разнообразни финансови действия и в частност чрез Структурните фондове. Комисията управлява фондовете и чрез тях финансира структурната подкрепа на Общността. Във финансово измерение на регионалната политика ЕФРР е най-големият структурен фонд. Това означава, че регионалната политика допринася най-много за изпълнение на политика за сближаване.

През 1986 година е подписан Единният европейски акт, а Жак Делор, председателят на Европейската комисия по това време, определя в едно свое изказване неговите цели:

„Единният акт означава, с няколко гуми, ангажимента за въвеждане едновременно на разширен пазар без граници, по-голямо икономическо и социално сближаване, европейска политика за изследвания и технологии, укрепване на европейската валутна система, полагане на началото на европейската социална област и значителни действия по отношение на околната среда.“

Политиката за сближаване придобива още по-голямо значение с присъединяването на Гърция през 1981 г. и Испания и Португалия през 1986 г. Територията на ЕО се увеличава с 48%, населението с 22%, но БВП на човек от населението намалява с 6%. Затова е не-

обходимо да бъдат предприети действия, които да подпомогнат преодоляването на различията в развитието на регионите в Европа. Под натиска на Испания Жак Делор и държавните и правителствените ръководители на страните от Общността приемат план за действие, който удвоява сумите за Структурните фондове за периода 1989-1993 г. – т.н. Първи план „Делор“ предвижда 18.3 милиарда еко за структурни действия през 1992 г. Тази първа реформа засилва принципа на многогодишното програмиране, въвежда системата за партньорство със страните членки и икономическите и социални партньори и създава Инициативи на общността.

С Договора от Маастрихт (1992) за създаване на икономически и валутен съюз се поражда потенциален конф-

ликт, особено за най-бедните страни членки, при изпълнение на критериите за конвергентност: От една страна те трябва да инвестират усилено, за да намалят изоставането от другите страни членки и да повишат потенциала си за растеж и благоденствие. Това изисква значителни допълнителни инвестиции за разширяване, подобряване и модернизирание на инфраструктурата. От друга страна, страните членки трябва да намалят бюджетните си дефицити и да контролират строго публичните разходи, с оглед присъединяването към Икономическия и валутен съюз. Решението на тази дилема е намерено в Договора от Маастрихт със създаването на **Кохезионния фонд**.

Благодарение на Испания фондовете на Общността, насочени към най-бедните страни за периода 1993-1999 г., са увеличени (Втори план „Делор“, 154.5 милиарда екю по цени 1994 г.). Основна предпоставка за въвеждане на обща валута е високата степен на конвергенция на икономиките на страните членки.

Присъединяването на Швеция, Австрия и Финландия през 1995 г., (Норвегия с референдум взема решение да не се присъедини към Общността) провокира създаването на **Финансовия инструмент за ориентиране на рибарството** (ФИОР).

Договорът от Амстердам (1997) предвижда на всеки 3 години Европейската комисия (ЕК) да анализира състоянието на сближаването между регионите в ЕС и приноса на различните политики на Съюза върху това сближаване. **Първият доклад за сближаването** поставя началото на промените в политиката за сближаване, залегнали в стратегическата рамка за програмния период 2000-2006 г. – „План 2000“. **Вторият доклад за сближаването** повдигна дебата за политиката на сближаване във връзка с разширяването на ЕС, а **Третият доклад за сближаването** представя предложение за реформиране на политиката за сближаване след 2007 г. (за новия програмна период 2007-2013).

Всяка стъпка в реализацията на големия европейски проект дава своето отражение върху развитието на политиките на Общността, но особено силно е влиянието върху политиката за сближаване. Политиката за сближаване е реален израз на солидарността между страните членки на ЕС. Тя изразходва повече от една трета от бюджета на ЕС за намаляване на разликите в развитието на регионите и неравенството в благосъстоянието на гражданите. С една дума, нейната цел е укрепване на икономическото, социалното и териториалното „сближаване“ на Съюза.

Политиката за сближаване

Политиката за сближаване е един от стълбовете в Европейския съюз, заедно с общия пазар и валутния съюз, и единствената политика на Съюза, която е насочена към намаляване на икономическите и социалните неравенства. Политиката за сближаване е специфична политика, включваща трансфер на ресурси между страните членки чрез

бюджета на Европейския съюз за подкрепа на икономическия растеж и устойчивото развитие чрез инвестиции в хора, инфраструктура, заетост и иновации. Концепцията за сближаване на европейско равнище не е преразпределяне на доходи, а динамичен процес, насочен към създаването на ресурси чрез стимулиране на конкурентоспособността и заетостта особено там, където неизползваният потенциал е висок.

Политиката за сближаване не е само на думи. Тя създава условия хората да намерят работа и да живеят по-добре в собствената си страна, регион, квартал или село. Благодарение на нея автомагистралите, високоскоростните влакове и аерогарите приближават периферните региони към големите центрове на икономическо развитие. В

изостаналите региони се създават малки и средни предприятия. Подобрява се качеството на живот и околната среда. Подобрява се достъпа до услугите на информационното общество, дори в селските райони. Стимулира развитието на системите за образование, професионална квалификация и обучение за всички и през целия живот.

Европейската политика за сближаване в гати:

- 1957 В преамбюла на Римския договор се определя необходимостта *„от укрепване на единството на икономиките на страните членки и гарантиране на хармонично развитие, чрез намаляване на различията, съществуващи между отделните региони, както и преодоляване на изоставането на най-необлагодетелстваните региони“*.
- 1958 Учредени са два секторно ориентирани фонда: **Европейски социален фонд (ЕСФ) и Европейски фонд за ориентиране и гарантиране на селското стопанство (ЕФОГСС)**.
- 1975 Създаден е **Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)**. Чрез ЕФРР се преразпределят част от бюджетните вноски на страните членки към изоставащите региони.
- 1986 **Единният европейски акт** утвърждава и доразвива правната база на политиката за сближаване, като инструмент за преодоляване на тежестта на обединения пазар за южните страни и другите най-необлагодетелствани региони.
- 1989–1993 Европейският съвет в Брюксел (февруари 1988 г.) преразглежда функционирането на солидарните фондове, (сега наричани „Структурни фондове“) и определя бюджет за политиката за сближаване за програмния период 1989–1993 г. в размер на 68 милиарда екю (по цени от 1997 г.).
- 1992 **Договорът за Европейския съюз**, влязъл в сила през 1993 г., определя сближаването като една от основните цели на Съюза, паралелно с икономическия и валутен съюз, както и с общия пазар. Учреден е **Кохезионният фонд** като финансов инструмент за подкрепа на проекти в областта на околната среда и транспорта в т.нар кохезионни страни, страните чийто БВП на глава от населението е под 90% от средните стойности за Общността.

- 1994-1999** Европейският съвет в Единбург (декември 1992 г.) определя бюджет за политиката за сближаване за програмния период 1994–1999 в размер на почти 200 милиарда екю (по цени от 1997 г.), или една трета от общия бюджет на Общността. Създаден е нов структурен фонд – **Финансов инструмент за ориентирване на рибарството (ФИОР)**.
- 1999** Европейският съвет в Берлин (март 1999 г.) реформира Структурните фондове и променя частично функционирането на Кохезионния фонд. Тези фондове получават над 30 милиарда евро годишно за периода 2000–2006 г., или общо 213 милиарда евро за тези седем години.
- 1999** За подкрепа на процеса на присъединяване, като допълнение към програма **PHARE**, съществуваща от 1989 г., се създават **Инструментът за структурни политики за предприемачеството (ISPA)** и **Специалната програма за присъединяване в областта на земеделието и селските райони (SAPARD)** с цел да се подобри икономическото и социалното развитие, както и опазването на околната среда в страните-кандидатки от Централна и Източна Европа.
- 2000–2001** Европейският съвет в Лисабон (март 2000 г.) приема стратегия, насочена към заетостта и целяща да превърне Съюза в „най-конкурентоспособната и динамична икономика, базирана на знанието в света до 2010 г.“ Съветът в Гьотеборг (юни 2001 г.) допълва тази стратегия, като я обвързва с устойчивото развитие.
- 2002** Европейският съвет в Копенхаген (декември 2002 г.) завършва със споразумение за условията за присъединяване на десет нови страни членки към Съюза.
- 2004** На 18 февруари Европейската комисия представя своите предложения за реформиране на политиката за сближаване за периода 2007–2013 г.: „ново партньорство за сближаване: **конвергенция, конкурентоспособност, сътрудничество**“. На 1 май към Европейския съюз се присъединяват Естония, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Полша, Словакия, Словения, Унгария и Чехия.
- 2006** На 31 юли 2006 г. Европейската комисия публикува в Официалния вестник на Европейския съюз **новите регламенти за управление на политиката за сближаване за програмния период 2007–2013 г.**
- 2007** Начало на новия програмен период 2007–2013 г. От 01 януари 2007 **Република България и Румъния стават членове на Европейския съюз.**

Реформата на политиката за сближаване след 2007 г.

Разликите в доходите и заетостта в Европейския съюз намаляват значително през последното десетилетие и по-специално след средата на 90-те не само между страните членки, но и между техните региони. Това обаче значи-

телно се промени след първата вълна на петото разширяване и още повече ще се промени след 01 януари 2007 г., когато към ЕС се присъединяват България и Румъния. Тези две страни поддържат, от средата на 90-те години, значително по-високи нива на икономически растеж, но същевременно и много по-ниски нива на брутен вътрешен продукт

(БВП) на глава от населението, сравнени със старите страните членки (ЕС-15). За да постигнат пълно разгръщане на икономическия си потенциал, новите страни от Централна и Източна Европа (ЦЕИ) трябва не само да продължат, но значително да ускорят структурните промени, като същевременно продължат да поддържат устойчив икономически растеж, за да доближат доходите на своите граждани до нивата на доходите в ЕС-15. Това ще повиши не само жизнения стандарт в страните от ЦЕИ, но ще помогне за преодоляване забавянето на икономическото развитие в ЕС за последните години.

Икономическият растеж в ЕС се забавя осезаемо през последните години. В резултат, безработицата нараства отново в много части на ЕС с всички социални последици, до които води това. В същото време целият Съюз се сблъсква с предизвикателствата, възникващи от ускоряването на икономическото реструктуриране в резултат от глобализацията, отварянето на търговията, технологичната революция, развитието на икономиката, основана на знанието, застаряващото население и нарастващата имиграция.

В отговор на тези предизвикателства през март 2000 г. в Лисабон държавните глави и министър-председателите на страните членки на ЕС обявиха стратегия за превръщане на Европа до 2010 г. в най-успешната и конкурентна икономика в света, основана на знанието. Европейският съвет в Ница от де-

кември 2000 г. пренесе целите от Лисабон върху намаляването на бедността в рамките на координирана стратегия на ЕС за социално включване. Европейският съвет в Гьотеборг през юни 2001 г. разшири Лисабонската стратегия като добави нов акцент – защитата на околната среда и постигането на устойчив икономически характер на развитието.

През пролетта на 2005 г. Европейската комисия констатира, че *„... напредъкът в изпълнение на Лисабонската стратегия е по-скоро непоследователен. Редица от фундаменталните предпоставки за европейското възраждане са налице, но практическите резултати на европейско и на национално равнище са просто недостатъчни. Причините не се свеждат единствено до икономическите затруднения, които възникнаха след старта на Лисабонската стратегия, а и до твърде претоварения политически дневен ред, липсата на координация и противоречивите понякога приоритети. За някои това означава, че следва да се откажем от амбициите си от преди пет години. Комисията не приема този извод. Напротив, предизвикателствата, пред които сме изправени, са още по-неотложни днес предвид процесите на застаряване на населението и глобалната конкуренция. Ако не потвърдим още по-категорично поетите ангажименти, ако още по-енергично и целенасочено не се обърнем с лице към предизвикателствата, толкова по-скоро ще бъде поставен под въпрос нашият модел на европейско общество, нашите пенсии, нашето качество на живот.“*¹

В отговор на изменените условия и глобалните предизвикателства през

¹ Информация за Пролетната сесия на Европейския съвет „Партньорство за растеж и заетост – нов старт за Лисабонската Стратегия“, СОМ (2005) 24, 2 февруари 2005.

ЕС Европейската комисия предложи „Партньорство за растеж и заетост – нов старт за Лисабонската Стратегия“, което непосредствено се съсредоточава върху растежа и заетостта и цели:

- Европа да стане по-привлекателно място за инвестиции и труд;
- Иновациите и знанията да се превърнат в туптящото сърце на Европа;
- Формулиране на политика в различни области която позволява създаването на повече и по-добри работни места.

Обновената Лисабонска стратегия съсредоточава усилията върху две главни задачи – **по-висок и устойчив растеж и създаване на повече и по-добри работни места**.

Европейският съвет от март 2005 г. потвърди целите на обновената Лисабонска стратегия и подчерта, че това подновено усилие изисква *„Съюзът да мобилизира всички подходящи национални ресурси и тези на Общността – включително и политиката на сближаване“*². В до-

пълнение се посочва, че е необходимо прилагане на Лисабонските цели на местно ниво, както и включване на регионалните и местни участници, на социалните партньори. Това е особено важно за приоритетните области като иновации, икономика на знанието, заетост, човешки капитал, предприемачество, подкрепа за малките и средни предприятия (МСП) или достъпа до финансиране с рисков капитал. Нещо повече, националните политики трябва да са насочени към същите стратегически цели, за да се мобилизират най-много ресурси.

Европейският съвет одобри и *Интегрирани насоки на програмата за растеж и заетост*, за да подпомогне страните членки при разработването на национални програми за реформи. В рамките на стратегията „Растеж и заетост“ през 2005 г. страните членки подготвиха Национални програми за реформи, въз основа на които през януари 2006 г. Европейската комисия разработи Първия годишен доклад за напредъка.

Препоръки на Първия годишен доклад за напредъка, свързани с политиката за сближаване:

- Ориентиране на целите на политиката за сближаване и инвестициите за развитие на селските райони към подкрепа на целите на Лисабонската стратегия.

Това означава, че целите на политиката за сближаване трябва да подпомагат постигането на целите на Националните програми за реформи. Докладът препоръчва прилагане на следващо поколение програми за осъществяване на политиката за сближаване, като се насърчават новите страни членки да осигурят ресурси по политиката за сближаване за операции, насочени към постигане целите на Лисабонската стратегия, както това е прието от ЕС-15³.

² Закljučения на председателството, Европейски съвет, март 2005 г.

³ Европейски съвет, декември 2005 г.

- Осигуряване на взаимодействие и тясна координация между органите, отговарящи за Националните програми за реформи, и органите, отговарящи за управлението на програмите по политиката за сближаване за периода 2007–2013 г. Механизмът за взаимодействие и координация трябва да бъде представен в Националните стратегически референтни рамки на отделните страни членки за периода 2007–2013 г.
- страните членки трябва да отчетат макроикономическото въздействие на средствата по политиката за сближаване.
- Ново поколение програми по политиката за сближаване в четири приоритетни действия:
  - (1) Повече инвестиции в знания и иновации;
  - (2) Отключване на потенциала на бизнеса, особено на малките и средните предприятия;
  - (3) Отговор на предизвикателствата на глобализацията и демографските проблеми;
  - (4) Преминаване към ефективна и интегрирана европейска енергийна политика.

Европейският съвет от пролетта на 2006 г. потвърди тези препоръки и определи, че страните членки трябва да вземат под внимание приоритетите на своите Национални програми за реформи при подготовката на Националните стратегически референтни рамки за периода 2007–2013 г.

Стратегията и ресурсите на политиката за сближаване се групират в три нови приоритетни цели за структурни действия (накратко: конвергенция; регионална конкурентоспособност и заетост; териториално сътрудничество). Важните нови елементи на политиката за сближаване включват:

- въвеждане на годишен стратегически диалог със страните членки в рамките на Съвета, както и с Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, за да се гарантира, че се отчетат определените приоритети;
- пълно признаване и увеличено финансиране на области с естествени затруднения, като се обръща по-го-

лямо внимание на аспектите на урбанизацията;

- по-широко делегиране на отговорности на страните членки и регионите, включително в областта на контрола, докато в същото време се поддържа общ финансов контрол;
- намаляване на броя на финансовите инструменти на политиката за сближаване (три вместо шест);
- включване на области на действие по настоящите инициативи на общността URBAN и EQUAL, както и на нови дейности, след определяне на приоритетите в оперативните програми на страните членки и региони;
- финансиране на оперативните програми от един единствен фонд (ЕФРР или ЕСФ) с изключение на „инфраструктурните“ програми, които ще бъдат финансирани съвместно от ЕФРР и Кохезионния фонд;
- за Кохезионния фонд ще важат многогодишното програмиране и същите разпоредби като за Структурните фондове ;

- всички територии и граждани на ЕС ще могат да се ползват от инструментите на новата политика за сближаване, с фокус върху най-слабо развитите райони, но с възможност за адаптиране към специфични ситуации.

Таблица 1.
Очакван ръст на БВП и производителността – симулация от 2005 г. по модела на HERMIN

Страна	БВП	Производителност
Чехия	10,90%	2,30%
Словакия	10,90%	2,30%
Унгария	8,40%	4,10%
Полша	9,80%	5,70%
Словения	6,80%	2,70%
Литва	11,10%	5,80%
Латвия	12,40%	6,10%
Естония	11,10%	5,80%
България	11,80%	7,00%
Румъния	11,80%	7,00%
Португалия	2,80%	1,70%
Гърция	1,20%	0,50%

Реформата на политиката за сближаване е мащабна и цели да преначертае европейската карта на солидарност в разширения ЕС в контекста на икономическата глобализация и развитието на икономика, основана на знанието.

Европейската комисия подготви документ **Стратегически насоки за политиката за сближаване за периода 2007–2013 г.**, в който са изведени приоритетите на Общността. Въз основа на Стратегическите насоки всяка страна членка трябва да подготви своя Национална стратегическа референтна рамка за стратегията си за развитие.

Целта на Стратегическите насоки е, в светлината на обновената Лиса-

бонска стратегия за растеж и заетост, да подпомогне страните членки при определяне на действията в съфинансираните програми по политиката за сближаване, които в най-голяма степен ще допринесат за постигане на Лисабонските приоритети:

- **Повишаване на привлекателността на регионите и градовете на страните членки** чрез подобряване на достъпността, осигуряване на адекватно качество и ниво на услугите и опазване на техния екологичен потенциал;
- **Насърчаване на иновациите, предприемачеството и растежа на икономиката, основаваща се на знанието** чрез проучвания и иновации, включително нови информационни и комуникационни технологии и
- **Създаване на повече и по-добри работни места** за привличане на повече хора към заетост и предприемачество, подобряване на приспособимостта на работниците и предприятията и увеличаване на инвестициите в човешкия капитал.

Стратегическите насоки на Общността формират основата за изготвяне на национални стратегии или Национални Стратегически Референтни Рамки (НСРР), а на следващия етап – на индивидуални оперативни програми. Те се базират на следните цели и принципи:

- Политиката за сближаване е ключов инструмент на Общностно ниво за осъществяване на обновената Лисабонска стратегия за растеж и заетост, съобразно интегрираните насоки за растеж и заетост;
- Новата рамка на политиката за

сближаване за 2007–2013 се основава едновременно на концентрацията на финансови ресурси в най-слабо развитите региони и на силната тематична концентрация в рамките на новите програми от обновения дневния ред за растеж и заетост;

- Финансовите инструменти на политиката за сближаване са Структурните фондове;
- Насоките се отнасят само до тази част от националните и регионалните инвестиции, които са съфинансирани от Структурните фондове;
- Законодателната рамка определя целта и обхвата на помощта по всеки от фондовете, докато Стратегическите насоки на Общността се стремят да определят, в рамките на този обхват, онези области, в които политиката за сближаване може да допринесе възможно най-ефективно за осъществяването на приоритетите на ЕС, и поспециално на тези от обновената Лисабонска стратегия за растеж и заетост;
- В рамките на Насоките управлението е ключов елемент, който изисква да се обърне специално внимание на въздействието на програмите по отношение на насърчаването на балансирано устойчиво развитие и използването на възможностите в градовете, селските райони и областите с неблагоприятно географско положение.

Насоките представляват еднна рамка, която страните членки и регионите трябва да използват при разработване на националните и регионални програми със специален поглед върху техния принос за целите на Съюза.

Политиката на ЕС за развитие на селските райони

От 1988 г. насам политиката за сближаване подкрепя развитието на селските райони. От 1999 г. политиката за развитие на селските райони и финансовият инструмент за развитието ѝ се прилагат във всички селскостопански области в рамките на ЕС, въпреки че по-голяма част от ресурсите са съсредоточени в регионите с БВП на глава от населението под 75% от средния за Европейския съюз – т.нар. региони по цел 1⁴.

Политиката за развитие на селските региони в страните членки, подобно на селскостопанската политика, в голяма степен се формира и влияе от политиката и финансирането на ЕС. Инициативите по отношение на развитието на селските региони обикновено са насочвани върху модели на развитие отдолу-нагоре в областта на: алтернативно земеделие, зелен туризъм, опазване на околната среда, обновяване на села, инициативи на малкия бизнес в рамките на и извън хранително-вкусовата промишленост и общо възстановяване на материалната, култур-

⁴ Цел 1 за програмния период 2000-2006 е „Насърчаване на развитието и структурното приспособяване на региони със забавено развитие“.

на и социална инфраструктура на селата и селските региони.

В контекста на продължаващата реформа на Общата селскостопанска политика (ОСП) стана необходимо икономиката в селските региони да бъде развита извън рамките на нейната традиционна зависимост от селското стопанство. С тази цел малка част от ЕФОРСС беше отделена като структурен инструмент за подкрепа на развитието на селските райони и проекти за разнообразяване на икономическите дейности. Ускоряването на реформата в ОСП насочи повече ресурси за развитие не само на регионите по цел 1, но и на целия Съюз. Създаването на единен Регламент за развитие на селските региони определя дългосрочната ориентация за развитие на селскостопанската политика на ЕС.

Естественото продължение на този процес предвижда, за новия програмен период 2007–2013 г., помощта за селските региони да не бъде финансирана от Структурни фондове, а чрез ново-създадения **Европейски селскостопански фонд за развитие на селските региони** (ЕСФРСП), който съчетава селскостопанска и неселскостопанска подкрепа. **Фондът** няма да бъде структурен фонд в истинския смисъл на думата.

И през новия програмен период политиката на ЕС за развитие на селските региони остава пряко свързана с политиката на икономическо и социално сближаване и ще продължи да осигурява значителна структурна помощ за селските региони в ЕС, включително и за България след 2007 г.

На практика видовете подкрепа за

селските региони няма да се различават много от тези, които са прилагани за програмния период 2000–2006 г. Същевременно общата логика на планирането и управлението на средствата в голяма степен се доближава до принципите и процедурите за Структурните фондове.

Подобно на политиката за сближаване, Европейската комисия подготви **„Стратегически насоки на ЕС за развитие на селските райони“**. Този документ определя стратегическите приоритети за развитие на селските райони за програмния период 2007–2013 г. на ниво ЕС и цели да подпомогне страните членки да:

- Определят и договарят областите, в които използването на инструментите за развитие на селските райони и съфинансирането от страна на ЕС за тях ще създадат най-голяма добавена стойност за Съюза;
- Осигурят връзка с основните приоритети на ЕС (Лисабон и Гьотеборг) и трансформирането им в политиката за развитие на селските райони;
- Гарантират съгласуваност с останалите политики на ЕС, най-вече с политиката за сближаване и политиката за околната среда;
- Прилагат новата пазарно-ориентирана ОСП и съпътстващите я структурни промени в старите и новите страни членки.

Стратегическите насоки на ЕС за развитие на селските райони предвиждат осигуряване на единство между политиката за сближаване, политиката по заетостта и развитието на селски-

те райони. В този контекст страните членки трябва да осигурят взаимна изпълняемост и съгласуваност между дейностите, финансирани от ЕФРР, Кохезионния фонд, ЕСФ, ЕФР, ЕСФРСР на дадена територия и в даден сектор. Основен ръководен принцип е, че на ниво национална стратегическа референ-

тна рамка (по политиката за сближаване) и национален стратегически план (по политиката за развитие на селските райони) трябва да бъде определена разделителната линия и механизмите за координация между дейностите, финансирани от различните финансови инструменти.

Цели на политиката за сближаване за периода 2007–2013

Реформата на политиката за сближаване за периода 2007–2013 г. цели осигуряване на по-голяма ефективност, прозрачност и политическа отговорност. Това налага прилагане на стратегическия подход за политиката с ясни приоритети, гарантиране на координацията със системата на икономическо и социално управление и осигуряване на редовен и открит преглед на напредъка.

Новата архитектура на политиката за сближаване на ЕС след 2006 г. се основава на целенасочени интервенции, установени чрез публичния дебат за бъдещето на политиката за сближаване. Основните въпроси за сближаването в ЕС като цяло са „... конкурентоспособността, устойчивото развитие и икономическото и социалното реструктуриране“.

Затова действията за изпълнение на политиката за сближаване трябва да се фокусират върху инвестициите в ограничен брой приоритети на Общността, отразявайки дневния ред от Лисабон и Гьотеборг. Интервенциите трябва да се стремят да доведат до ефекта на лоста и да осигурят значителна добавена стойност. Европейската комисия предлага за регионалните програми един централен списък с ограничен брой ключови теми, както следва: иновации и икономика, основана на знанието околна среда и превенция на риска, достъпност и услуги от общ икономически интерес. При програмите, свързани със заетостта, фоку-

сът трябва да бъде поставен върху изпълнението на реформите, необходими за осигуряване на пълна заетост, подобряване на качеството и производителността на труда, както и стимулиране на социалното включване и сближаване в съответствие с Европейската стратегия по заетостта.

За периода 2007–2013 г. изпълнението на политиката за сближаване ще бъде организирано на основата на опростена и по-прозрачна рамка, включваща програми от ново поколение, групирани в три направления: **конвергенция; регионална конкурентоспособност и заетост; териториално сътрудничество**.

Постигането на целите на сближаването за периода 2007–2013 г. налага укрепване на институционалния капацитет на всички равнища на управление в Съюза, надграждайки и разширявайки една от основните силни страни на политиката за сближаване – партньорството, на всички нива и във всички етапи на процеса.

Цел „Конвергенция“

Конвергенцията: подкрепа на растежа и създаване на работни места в най-слабо развитите страни членки и региони

Дейностите по цел „Конвергенция“ са насочени предимно в по-слабо развитите региони и страни членки, чийто БВП на глава от населението е по-ни-

сък от 75% от средните стойности за Общността. Задача на Структурните фондове е създаването на условия за подпомагане на развитието и постигане на реална конвергенция (изравняване на социално-икономическите показатели). Стратегиите трябва да планират развитието на дългосрочна конкурентоспособност и заетост.

Регламент 1083/2006 за основните разпоредби относно Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд предвижда да бъде приложена временна подкрепа за онези региони, чийто брутен вътрешен продукт на глава от населението е по-малък от 75% от средните стойности за Общността при ЕС на 15 държави (така нареченият статистически ефект от разширяването). Това са регионите, в които обективните условия не са претърпели промени, въпреки че стойността на техния БВП на глава от населението е относително по-висок в разширения Съюз. Това решение е взето в интерес на справедливостта и за да се даде възможност на тези региони да завършат процеса на конвергенция.

Териториалният обхват на програмите по цел „Конвергенция“ е район на планиране на ниво NUTS 2⁵. Възможно е програмите да обхващат повече от един район или дори, както в случая с България, цялата страна.

Основно внимание ще бъде отделено и на повишаването на капацитета на институциите и ефективността

на публичната администрация, в това число и на управленския капацитет при работата със Структурните фондове. Укрепването на институционалния капацитет и управлението, където се смята, че са недостатъчни, е ключов приоритет в по-слабо развитите региони. Икономическата конкурентоспособност и силното гражданско общество зависят не само от ефективните инфраструктурни мрежи, но също и от недискриминацията, предвидимо и прозрачно изпълнение на законите; утвърждаването на правата на собственост, включително правата за интелектуалната собственост; откритата система за обществени поръчки и администрация, която минимизира административните пречки за икономическите посредници. (Виж Графика 1)

Европейският фонд за регионално развитие, Европейският социален фонд и Кохезионният фонд ще допринасят за постигане на цел „Конвергенция“.

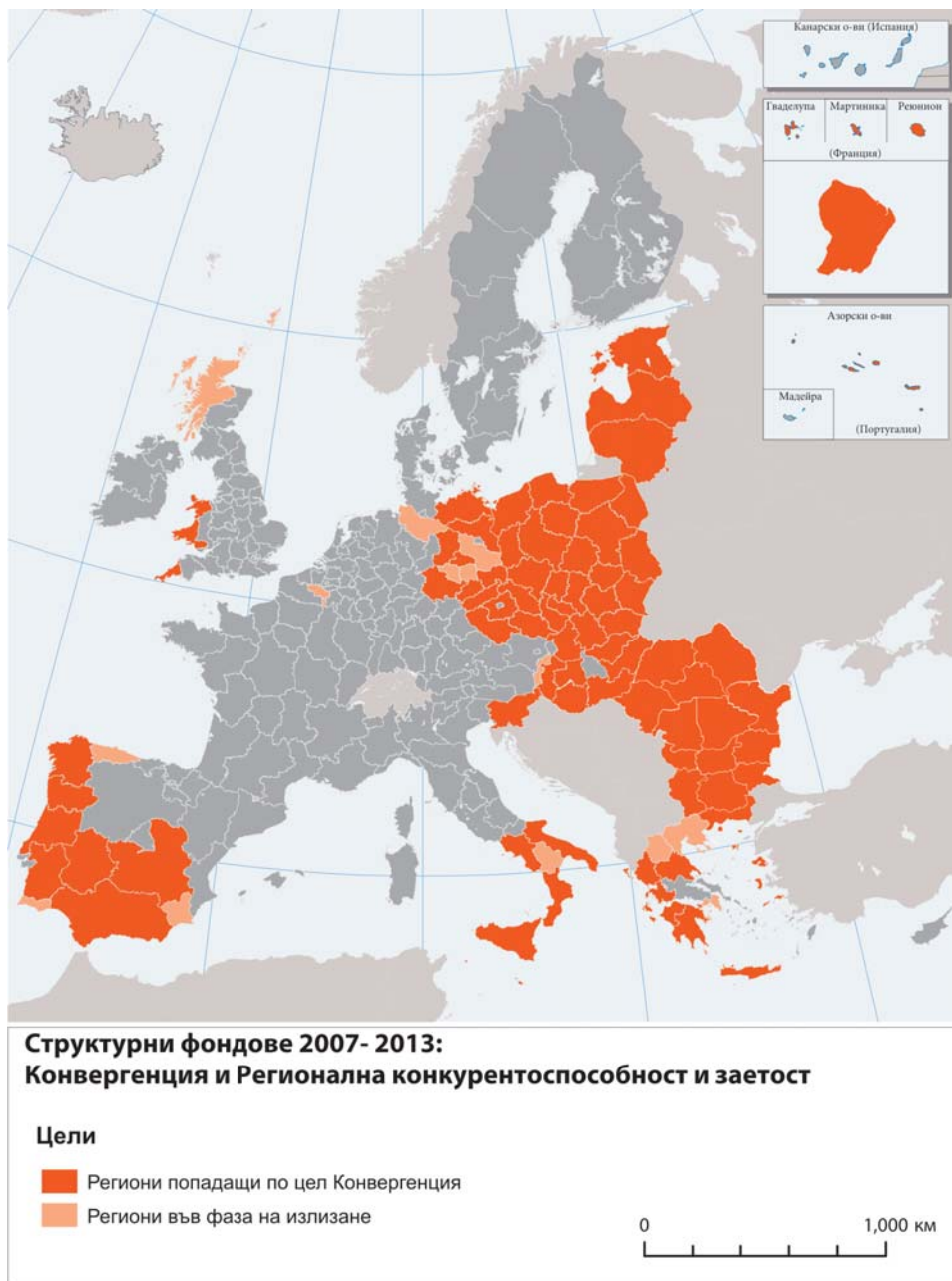
Кохезионният фонд ще се използва от страни членки, чийто брутен вътрешен продукт на глава от населението е под 90% от средните стойности за Общността. Промените, свързани с функционирането на КФ, са съществени. През новия програмен период КФ влиза в процеса на програмиране на структурните операции. Подпомагането от КФ ще е обвързано с изпълнението на условията, свързани с икономическата конвергенция, както и с необходимостта да се избегне бюджетния дефицит⁶.

⁵ Съгласно Регламент 1059/2003 това е териториална статистическа единица на ниво дъбе с население между 800 000 и 3 000 000 души.

⁶ чл. 104 от ДЕО.

Графика 1.

Карта на регионите по цел „Конвергенция“

Цел „Регионална конкурентоспособност и заетост“

Регионална конкурентоспособност и заетост: предвиждане и насърчаване на промените

Интервенциите в по-слабо развитите региони и страни членки остават приоритет на политиката за сближаване. Всички страни членки и Съюзът като цяло обаче са изправени пред големи предизвикателства като: глобализацията на търговията, технологичната революция и развитието на икономика и общество, основани на знанието, застаряващо население и лоши демографски тенденции, нарастваща миграция, недостиг на квалифицирани кадри в ключови сектори и проблеми със социалната интеграция.

В този контекст Съюзът играе ключова роля за посрещане на предизвикателствата, използвайки инструментите на политиката за сближаване, за да засили регионалната конкурентоспособност и да повиши привлекателността на регионите за инвестиции и създаване на нови работни места. И в регионите извън най-бедните и изоставащите политиката за сближаване ще помага на хората и обществото да се адаптират към икономическата промяна в съответствие с политическите приоритети на ЕС, като

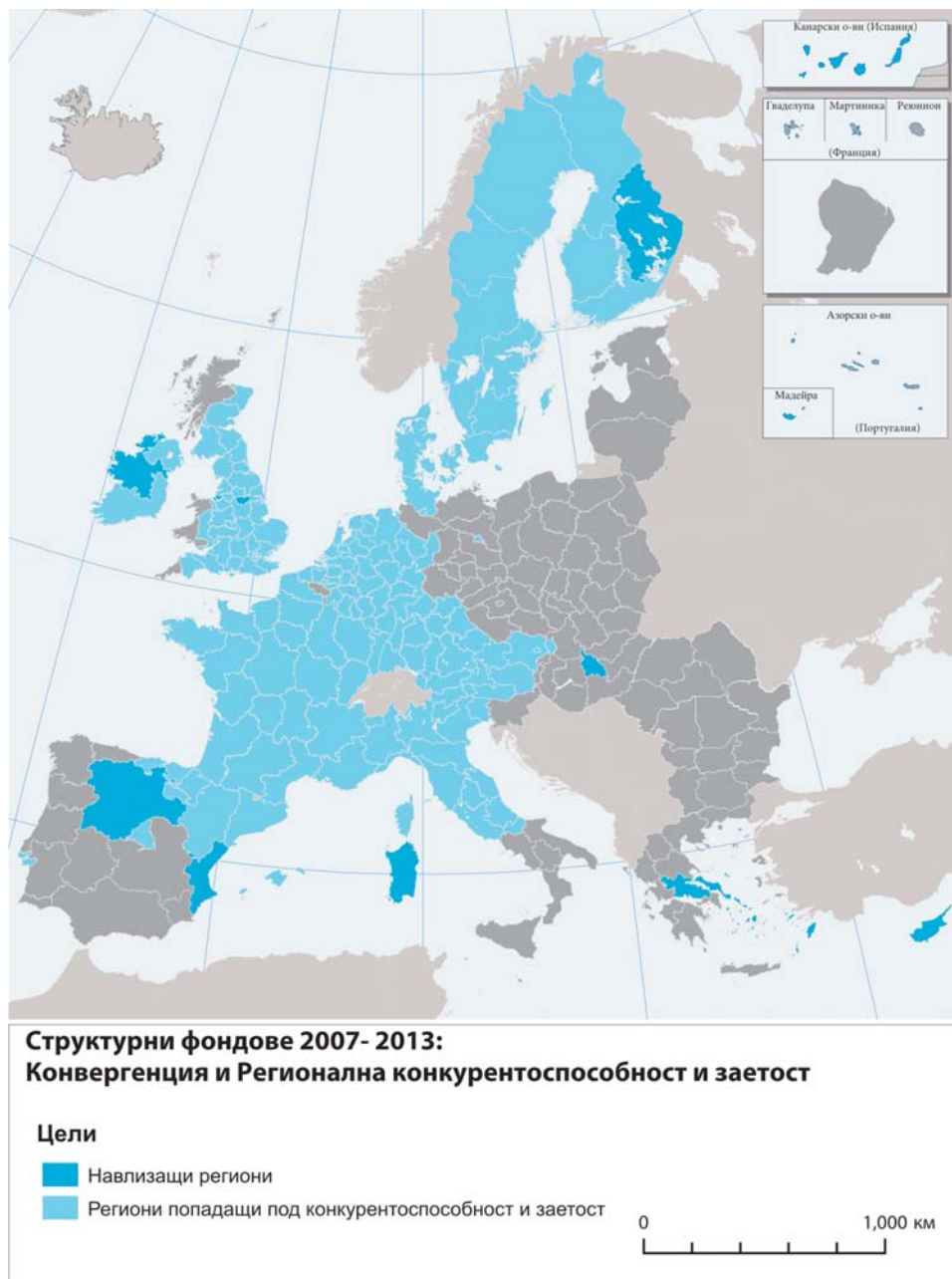
подкрепят мерки, насочени към осигуряване на пълна заетост, качество и продуктивност на работното място и социална интеграция. Тези задачи са в съответствие с целите и препоръките на Европейската стратегия за заетост (ЕСЗ).

По цел „Регионална конкурентоспособност и заетост“ се предвиждат два типа интервенции:

- **регионални програми**, предвиждащи изпълнение на мерки, насочени към насърчаване на икономическите промени в индустриални, градски и селски области чрез укрепване на конкурентоспособността и атрактивността, отчитайки съществуващите икономически, социални и териториални различия. Източник на финансиране на новите регионални програми ще бъде ЕФРР.
- **национални програми**, предвиждащи изпълнение на мерки, насочени към подпомагане на мобилността и адаптирането на хората към икономическите промени в съответствие с приоритетите на политиката на Европейската стратегия за заетостта (ЕСЗ), осигуряващи пълна заетост, качество и производителност на труда и социално включване. Източник на финансиране за новите национални програми ще бъде ЕСФ. (Виж Графика 2)

Графика 2.

Карта на регионите по Цел „Регионална конкурентоспособност и заетост“

Цел „Европейско териториално сътрудничество“

Европейско териториално сътрудничество: стимулиране на хармонично и балансирано развитие на територията на Съюза

Тази нова цел е насочена към по-нататъшно хармонично и балансирано интегриране на територията на Съюза чрез подкрепа на сътрудничеството между неговите региони по важни за Общността въпроси. Насърчава се сътрудничеството между държавите, между регионите и създаването на транснационални и трансрегионални мрежи. Формулирането на тази цел се основава на натрупания положителен опит от инициативата INTERREG от предишния планов период.

Всички региони по вътрешната сухоземна граница на Съюза, някои региони по външната сухоземна граница и някои региони със съседни морски граници ще могат да участват в мерки по трансгранично сътрудничество. Целта е да се насърчи намирането на съвместни решения на общи проблеми за градското, провинциалното и крайбрежното развитие, както и развитието на икономическите отношения, разработването на мрежи между малки и средни предприятия (МСП).

Що се отнася до по-широките действия за насърчаване на транснационално сътрудничество, страните членки и регионите трябва да напра-

вят оценка на полезността и ефективността на съществуващите 13 транснационални зони за сътрудничество (определени по INTERREG IIIВ) в светлината на разширението. Целта е, заедно с Комисията, да се вземе решение за определен брой зони за транснационално сътрудничество, които са достатъчно съвместими и имат общи интереси и възможности за развитие. Предвижда се подобно сътрудничество да се фокусира върху стратегически приоритети с транснационален характер като Изследване и Развитие (R&D), околна среда, предотвратяване на риска и интегрирано управление на водите.

Регионите трябва да включат в рамките на своите регионални програми действия за трансрегионално сътрудничество. За постигането на това регионалните програми трябва да отделят известни ресурси за обмен на опит, сътрудничество и разработване на мрежи с региони в други страни членки.

Като се използва опита на „градската“ инициатива URBAN, в новия програмен период трябва да се засили решаването на проблемите в градовете чрез изцяло интегрирани в регионалните програми действия.

Действията ще бъдат финансирани чрез ЕФРР и ще се фокусират върху интегрираните програми, управлявани от единен орган, в преследване на ключовите приоритети на Общността, свързани с дневния ред от Лисабон и Гьотеборг.

Таблица 2.

Реформата на политиката за сближаване за програмния период 2007–2013 г.

2000–2006		2007–2013	
Цели	Финансови инструменти	Цели	Финансови инструменти
Цел 1: Насърчаване на развитието и структурното приспособяване на регионите със забавено развитие	ЕФРР ЕСФ ЕФОГСС-ориентиране ФИОР	Конвергенция и конкурентоспособност	Кохезионен фонд ЕФРР ЕСФ
Цел 2: Подкрепа на икономическото и социално преобразуване на райони със структурни затруднения	ЕФРР ЕСФ	Регионална конкурентоспособност и заетост – регионално ниво; – национално ниво: Европейска стратегия за заетост.	ЕФРР ЕСФ
Цел 3: Подкрепа на приспособяването и модернизацията на политиките и системите за образование, обучение и заетост	ЕСФ		
INTERREG	ЕФРР	Европейско териториално сътрудничество	ЕФРР
URBAN	ЕФРР		
EQUAL	ЕСФ		
LEADER+	ЕФОГСС-ориентиране		
Развитие на селските райони и реструктуриране на риболовния сектор извън цел 1	ЕФОГСС-гарантиране ФИОР		
9 цели	6 инструмента	3 цели	3 инструмента

Характеристики на реформираната политика за сближаване

Опростяване и децентрализация – реформирана система

Новите регламенти за управление на финансовите инструменти развиват досегашните ключови принципи на политиката за сближаване – **програмиране, партньорство, допълняемост, добро финансово управление, мониторинг и оценка**. При все това те предвиждат подобряване на ефективността на политиката чрез въвеждане на по-стратегически подход към програмирането; по-нататъшна децентрализация на отговорностите към

партньорството на място в страните членки, регионите и местните власти; по-качествено изпълнение на програмите, засилено и по-прозрачно партньорство, ясни и по-точни механизми за мониторинг и въвеждане на по-голяма прозрачност, диференциация и пропорционалност, като същевременно се гарантира добро финансово управление.

Програмният период е седем години, като започва на 01 януари 2007 г. и завършва 31 декември 2013 г.

Програмирането в новия програмен период се извършва на няколко нива:

На политическо ниво

Всяка страна членка подготвя **национална стратегическа референтна рамка** за своята стратегия за развитие, разработена въз основа на Стратегическите насоки, приети от Съвета на ЕС. Националният стратегически документ се договаря с Комисията и представлява рамката за подготовка на оперативни програми, но няма ролята на инструмент за управление.

На оперативно ниво

НСРР се детайлизира в **оперативни програми**. Програмите се определят само на съвкупно или приоритетно ниво, като се отбелязват най-важните операции. Допълнителните детайли, отразявани досега в така нареченото „програмно допълнение“, вече са отговорност на националните власти.

„Оперативна програма“ (ОП)

Документ, представен от държава член на ЕС и приет от Комисията, който излага стратегията за развитие на страната и съдържащ цялостен пакет от приоритети, които трябва да бъдат постигнати с помощта на **еден** структурен фонд. Допустимо изключение е при приоритетна цел „Конвергенция“ оперативна програма да се подкрепя от два фонда (от Кохезионния фонд и от Европейския фонд за регионално развитие).

За разлика от интегрираните оперативни програми от програмния период 2000–2006 г., през периода 2007–2013 г. се въвежда правилото **„еден фонд за една програма“**. Чрез това правило действията на всеки фонд стават по-съгласувани и по-концентрирани (помощта отива там, където има най-голяма нужда от нея). Допуска се допъл-

ващо финансиране на една оперативна програма от друг фонд в границите на до 10 % от всяка приоритетна ос на програмата.

Процесът на програмиране чрез оперативните програми детайлизира приоритетите на националната стратегическа референтна рамка до крайния бенефициент.

Бенефициент:

Изпълнител, организация или фирма, независимо дали публични или частни, отговорен за иницирането или за иницирането и изпълнението на операциите.

В контекста на схемите за отпускане на помощи, според чл. 87 на Договора за създаване на Европейската общност, бенефициентите са публични или частни фирми, които изпълняват индивидуален проект и получават държавна помощ.

Основни принципи на Структурните фондове

Допълняемост, последователност, съвместимост и координация

С подкрепата на фондовете националните приоритети съчетават общите приоритети на Европейския съюз. Европейската комисия и страните членки трябва да гарантират, че помощта от фондовете подкрепя дейностите, политиките и приоритетите на Общността. Според Стратегическите насоки на Общността за политиката за сближаване националните стратегически референтни рамки и оперативните програми трябва да представят достатъчно доказателства, че са координирани и допринасят за постигане на общите цели на политиките на ЕС.

Подкрепата, която се съфинансира от фондовете, трябва да е насочена към насърчаване на конкурентоспособността, създаване на работни места и икономически растеж. За постигане на тези цели в България се отделят 60% от всички разходи по оперативните програми.

Програмиране

Подкрепата, получавана от Структурните фондове, трябва да бъде част от програма. Програмирането осигурява координация на Структурните фондове помежду им, както и с други съществуващи финансови инструменти и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). До новия програмен период 2007–2013 г. прилагането на принципа на програмиране отличава 4-те Структурни фонда от Кохезионния фонд, който финансираше проекти, части от проект или група от проекти, а не програми.

За да се ускорят и опростят процедурите на програмиране в новия програмен период, отговорностите на Комисията се разграничават ясно от тези на страните членки. Комисията действа по предложение на страните членки за одобряването на стратегии и приоритети за развитие, необходими за управление на програмирането, както и за размера на финансовия принос на Общността, за свързаната с тях организация по прилагането, докато страните членки взимат решенията за тяхното прилагане. Подобно децентрализирано прилагане на операциите на Структурните фондове от страните членки осигурява достатъчно гаранции за детайлите и качеството на прилагането, резултатите от операциите и тяхната оценка, доброто финансово управление и неговия контрол.

Партньорство

Целите, финансирани от фондовете, се постигат в тясно сътрудничество („партньорство“) между Комисията и всяка страна членка. В съответствие със своите национални правила и практики всяка страна членка установява партньорство с определените от нея власти и организации като:

- компетентните регионални, местни, градски и други публични власти;
- икономическите и социални партньори;
- всяка друга подходяща организация, която представлява интересите на гражданско общество, партньори в областта на околната среда, неправителствени организации и такива, защитаващи равнопоставеността между мъжете и жените.

Всяка страна членка определя представителните партньори на национално, регионално и местно ниво в икономическата, социална и друга сфери. Партньорството обхваща подготовката и мониторинга на националната стратегическа референтна рамка, както и подготовката, изпълнението, мониторинга и оценката на оперативните програми. Страните членки ангажират подходящите партньори и най-вече партньо-

рите от регионите в различните етапи на програмирането. Партньорите трябва да бъдат включени възможно най-рано на всеки един от етапите.

Всяка година Комисията консултира организациите, които представляват икономическите и социалните партньори на европейско ниво, относно помощта от фондовете.

Допълняемост

Принципът на допълняемост – т.е. ресурсите на ЕС да допълват, а не да заместват националните ресурси – остава ключов принцип на политиката за сближаване. ЕК ще прави отделна проверка за неговото прилагане за регионите по цел „Конвергенция“. Страните членки носят самостоятелна отговорност за прилагането на принципа на допълняемост при програмите за регионите по цел „Регионална конкурентоспособност и заетост“ и цел „Европейско териториално сътрудничество“.

Споделено управление

Управлението на бюджета на ЕС, предназначен за Структурните фондове, е споделена отговорност между страните членки и ЕК. В рамките на съвместното управление една от ключовите цели е ясното разграничение и разпределение на отговорностите между различните участници, заинтересовани от изпълнението на бюджета на Общността. Те включват страните членки и изпълнителните органи от една страна и Комисията от друга.

Националните правила определят признаването на направените разходи. Правилата на Общността ще продължават да се прилагат за ограничен брой области като данък добавена стойност (ДДС).

Концентриране на ресурси

Основното съсредоточаване на ресурси трябва да остане в най-бедните региони и страни членки, с приоритет – новите страни членки. На нивото на индивидуалните програми за развитие концентрацията се постига чрез фокусиране върху приоритетите от Лисабон и Гьотеборг, както и в регионите по цел „Конвергенция“, за изграждане на институционален капацитет.

В контекста на партньорството регионите носят отговорността за насочването на финансовите ресурси в областите, засягащи икономическите, социални и териториални неравенства на регионално ниво.

И накрая, условието за отмяна на задължения за неизползваните средства (правилото „N+2“) и дисциплината, която е уникална за политиката за сближаване, ще продължават да са стимул за ефективното и бързо реализиране на програмите.

Финансови ресурси за политиката за сближаване за периода 2007–2013

Общи положения

Структурните фондове са „публични пари за развитие“. Структурните фондове са основни финансови инструменти на политиката за сближаване на ЕС⁷. Разполагайки с около една трета от бюджета на ЕС, политиката за сближаване е едно от най-ярките реални проявления на солидарността между страните членки. Тя е политическият отговор на икономическите и социалните неравенства и особено на диспропорциите в развитието между страните членки и техните региони.

Същността на политиката за сближаване се изразява в „трансфер на ресурси между страните членки чрез бюджета на ЕС за подкрепа на икономическият растеж и устойчивото развитие чрез инвестиции в човешкия и физическия капитал“⁸ на онези региони (и страни), които не могат с лекота да се конкурират, за да станат по-силни и да „догонят“ по-богатите и развити региони (страни). Това е политика, която не преразпределя богатството, а повишава конкурентоспособността, така че регионите (страните) да мо-

гат да се справят сами. Тя се концентрира върху ключови фактори на конкурентоспособността и чрез своите инструменти финансира действия само в области, в които се осъществяват национални публични разходи (като ги допълва, без да ги замества), като в много случаи става „двигател“ на националните политики в избираемите за финансиране области.

Досегашната практика показва, че това е политика, която действително оказва въздействие върху развитието, повишавайки физическия, финансовия, човешкия, социалния и екологичния капитал на подкрепяните страни и региони⁹. Ползите от политиката за сближаване са не само икономически – тя помага за въвеждането на нови подходи в развитието и правенето на политика, един от които е партньорството.

Политиката за сближаване и нейните инструменти са динамични и подлежат на постоянно усъвършенстване. Обичайно е промените да се свързват с разширяването на ЕС. Регламентите на фондовете се променят преди всеки програмен период. Реформата на политиката за сближаване и на начина на

⁷ Договорът за ЕС (чл. 158) акцентира върху икономическото и социалното сближаване. Проектът за конституция на ЕС (чл. III-220), както и реалната политика от последните години, включват и още едно измерение – териториалното сближаване („сцепление“)

⁸ Ново партньорство за сближаване, 2003.

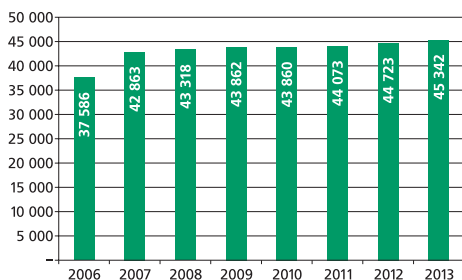
⁹ Например, ръстът на БВП на 1 ж. в районите по цел 1 за периода 1994–2001 г. е бил средно 3%, а в останалите райони от ЕС – средно 2%. (Ново партньорство за сближаване, 2003, с. IX). Макар че заемат малък дял спрямо БВП, разходите на Структурните фондове през 1999 г. са добавили към ръста на БВП съответно 1,5% в Испания, 2% в Гърция, 3% в Ирландия и 4% в Португалия и новите германски провинции (Ново партньорство за сближаване, 2003, с. 18).

действие на Структурните фондове за периода 2007–2013¹⁰ е логична последица от разширяването на Съюза, натрупания опит и глобалните предизвикателства пред развитието. Основните промени засягат фокуса, приоритетните теми и целите на политиката за сближаване, географския обхват на печелещите от нея райони, обхвата на Структурните фондове, както и системата за изпълнение. Макар и съществени, промените не са радикални и запазват основните принципи и подходи. Промените включват по-стратегически подход към програмирането, опростяване и децентрализация на управлението на Структурните фондове. Те засилват отговорностите на страните членки, което повишава изискванията към тяхната готовност за оползотворяване на средства от Структурните фондове.

Общият бюджет на политиката за сближаване за периода 2007–2013 г. възлиза на 308 милиарда евро¹¹. Тези средства са предназначени за постигане на целите на политиката за сближаване – подкрепа на развитието на регионите и стимулиране на заетостта.

Графика 3.

Разпределение на средствата по политиката за сближаване за периода 2007–2013 г.

Таблица 3.

Разпределение на средствата по политиката за сближаване за периода 2007–2013 (по години)

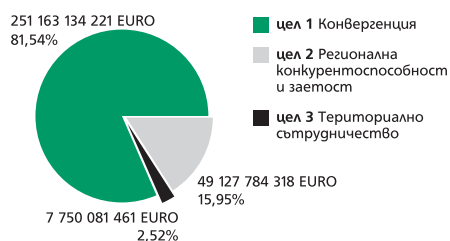
Година	Структурни фондове	Кохезионен фонд
2006	31.682	5.904
2007	36.152	6.711
2008	35.789	7.529
2009	35.448	8.414
2010	34.816	9.044
2011	34.537	9.536
2012	34.718	10.005
2013	35.063	10.279
Общо	246.523	61.518

И през новия програмен период средствата по политиката за сближаване се разпределят за постигане на приоритетните цели, като се засилва концентрацията на средства в най-изостаналите региони. Разпределението на средствата по цели, съгласно Регламент 1083/2005 г., е както е показано на Графика 4 и Таблица 4.

Ресурсите на фондовете се предоставят на страните членки въз основа на многогодишни програми, при чието изпълнение се финансират проекти, за да се осъществят програмираните

Графика 4.

Разпределение на средствата за постигане целите на политиката за сближаване по цели

¹⁰ Финансовата перспектива на ЕС (Financial Perspective 2007-2013. December 2005).

¹¹ По цени от 2004 г.

Таблица 4.

Региони и население обхванати от цел „Конвергенция“ и цел „Регионална конкурентоспособност и заетост“

	ЕС 25			ЕС 27		
	Брой региони	население		Брой региони	население	
			% от ЕС			% от ЕС
Цел 1 Конвергенция						
Региони с БВП<75%	70	124	27,3	84	153,7	31,7
Статистически ефект	16	16,4	3,6	16	16,4	3,4
Общо	86	140,4	30,9	100	170,1	35,1
Цел 2 Регионална конкурентоспособност и заетост						
Излизачи региони	13	19	4,2	13	19	3,9
Други региони	155	295,2	64,9	155	295,2	61
Общо	168	314,2	69,1	168	314,2	64,9

действия и да се постигнат желаните резултати. Това е процес, в който най-напред се разработват оперативните програми, определящи насочването на ресурсите към задоволяването на определените приоритетни нужди, типа на проектите, които ще бъдат финансирани, и техните потенциални бенефициенти, както и начина, по който ресурсите ще достигат до тях. След това се разработват, финансират и изпълняват проекти, при условие, че те отговарят на областите на намеса и изискванията на програмите. С други думи, програмирането определя финансовата, стратегическата и оперативната рамка за подкрепа на проекти, а реалното изпълнение на програмите и постигането на техните резултати се осъществява чрез проектите, финансирани от тях.

Процесът на използване на фондовете се осъществява въз основа на регламентите и стратегическите насоки и принципи на политиката за сближаване. Така те формират общия „европейски“ контекст, програмната и финансовата рамка на използването на фондове-

те в отделните страни членки. Те определят до голяма степен обхвата, съдържанието и процеса на разработване на националните стратегически документи и оперативни програми. Но тази рамка трябва да се интерпретира именно като широка и обща рамка – тя е „върхът на айсберга“ и показва какво задължително трябва да присъства, да се договаря със и да се наблюдава от Европейската комисия. Заг тази рамка стои цялостна национална система и процеси, които трябва да доведат до работещи оперативни програми, оползотворяващи ефективно и ефикасно Структурните фондове. Страните членки имат значителна свобода на избор – целите, приоритетите, разпределението на ресурсите между тях, организацията на управлението и пр. са обект на национално решение в съответствие с техните институционални, законодателни и финансови системи. За да могат да направят това, страните членки трябва да имат изградени структури, човешки капацитет и механизми (системи и средства) за тяхното функциониране. Това разбира-

не е особено ясно подчертано в Стратегическите насоки на Общността за политиката за сближаване, които трябва да бъдат възприемани като „необходимо, но недостатъчно условие“¹².

Използването на Структурните фондове е публична намеса в подкрепа на развитието. Тя трябва да бъде не само законосъобразна, но и ефективна и ефикасна. Интервенциите на Структурните фондове се заплащат с парите на данъкоплатците на страните членки от ЕС, затова е необходимо да бъдат осигурени гаранции, че средствата се използват „за каквото е необходимо, за когато е необходимо, когато и както е необходимо“¹³ и постигат ефект, който отговаря на нуждите на заинтересованите. Основно предизвикателство е да се създадат необходимите условия не просто за изразходване на средствата в определените срокове и според формалните правила и изисквания, а за тяхното ефективно и ефикасно оползотворяване, за постигане на националните цели и целите на Съюза.

Европейски фонд за регионално развитие

Основни принципи за управление на ЕФРР

Член 160 от Договора за създаване на Европейската общност (ДЕО) определя, че **Европейският фонд за регионално**

развитие (ЕФРР) има задача да коригира основните регионални диспропорции в Общността. ЕФРР допринася за намаляване на разликите между нивата на развитие на отделните региони и степента на изоставане на най-необлагодетелстваните от тях. Действието на ЕФРР за периода 2007–2013 г. се управлява от два регламента *Регламент (ЕС) № 1080/2006 за Европейския фонд за регионално развитие* и *Регламент (ЕС) № 1083/2006 за основните разпоредби относно Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд*.

Общите разпоредби за Структурните фондове и Кохезионния фонд са дефинирани в *Регламент 1083/2006*, а конкретните изисквания за видовете дейности, които могат да се финансират от ЕФРР, се определят в *Регламент 1080/2006 г.*, както и целите и задачите на фонда, обхваща на подкрепата, която фондът оказва и разпределението на тази подкрепа в различните цели на политиката за сближаване.

И през новия програмен период цел на ЕФРР е **насърчаването на икономическото и социално сближаване посредством коригиране на основните регионални диспропорции и участие в развитието и сближаването на регионите**. Предвид това фондът участва в **насърчаването на устойчивото развитие и създаването на трайни работни места**.

¹² „Разбира се, не всички от детайлните насоки са валидни за всички райони. Най-подходящият инвестиционен микс зависи в крайна сметка от анализа на силните и слабите страни на всяка страна членка и съответния район за планиране. Насоките са по-скоро рамка, която страните членки и районите могат да използват при разработването на техните национални и регионални програми, по-специално за да оценят техния принос към целите на Съюза от гледна точка на сближаването, растежа и работните места. Насоките са необходимо, но недостатъчно условие за постигане на подходящото равнище на концентрация върху ключови приоритети за всяка страна членка или район“ (Cohesion Policy in Support ..., 2005, с. 12)

¹³ Социални оценки, 2000, с. 9

ЕФРР фокусира своята дейност върху различни тематични приоритети за целите Конвергенция, Регионална конкурентоспособност и заетост и Европейско териториално сътрудничество. Фондът допринася за финансирането на следните тематични области:

- инвестиции за създаването и запазването на трайни работни места, предимно чрез пряка помощ в малки и средни предприятия (МСП);
- инфраструктурни инвестиции;
- развиване на вътрешен потенциал посредством мерки, които насърчават и подкрепят местното развитие. Тези мерки включват подкрепа за предлагането, по-специално на МСП, създаване и развитие на финансови инструменти като фондове за рисков капитал, заеми и гаранции, фондове за местно развитие, субсидиране на лихвите по заеми, създаване на мрежи, сътрудничество за обмяна на опит между регионите, градовете, и съответните социални, икономически и екологични организации;
- техническа помощ за подготовка, наблюдение и техническа подкрепа, оценка и одитиране на дейностите на ЕФРР.

Какво предлага ЕФРР за България?

ЕФРР е насочен към подкрепа на устойчивото интегрирано местно и регионално развитие и заетостта. Това се осъществява чрез мобилизиране и укрепване на вътрешния капацитет на регионите и общините през съответните оперативни програми. Приоритетите на ОП са насочени към модернизация и разнообразяване на икономическите структури, както и създаване и

запазване на устойчиви работни места. България като цяло и всички райони за планиране попадат в обхвата на цел „Конвергенция“.

ЕФРР осигурява подкрепа за регионите по цел „Конвергенция“ за:

- Модернизиране и разнообразяване на икономическата структура на страните членки и регионите със специално внимание върху иновациите и предприемачеството, чрез:
  - създаване на по-тесни връзки между изследователските институти и индустрията, благоприятстващи достъпа до и използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ);
  - осигуряване на благоприятни условия за изследвания, насочени към развитието;
  - подобряване на достъпа до финансиране и ноу-хау;
  - стимулиране на нови бизнес начинания.
- Разширяване и подобряване на базовата инфраструктура като например транспортни, телекомуникационни и енергийни мрежи, водоснабдителна и екологична инфраструктура;
- Опазване на околната среда чрез:
  - подпомагане на страните членки за прилагане на законодателството на Европейския съюз;
  - подкрепа за развитието на екоиндустрии;
  - използване на възобновяеми енергийни източници;
  - рехабилитация на изоставени промишлени обекти;
  - насърчаване на по-чисти методи на транспорт и развитие; както и
  - подкрепящи мерки за превенция на

природни и технологични рискове, инвестиции в инфраструктурата, свързани с Натура 2000, допринасящи за устойчивото икономическо развитие.

- Укрепване на институционалния капацитет на националната и регионалната администрация при управлението на финансовите инструменти.

България следва да избере кои приоритетни направления или комбинация от тях ще заложи в оперативните програми, съфинансирани от ЕФРР.

Допустимост на разходите

С ресурсите на ЕФРР не могат да се финансират следните разходи:

- Лихви по заеми;
- Покупка на земя в размер, надвишаваща 10 % общите разходи за съответните операции. В изключителни случаи, за екологична консервация, управляващите власти могат да разрешат и по-висок процент;
- Изваждане от експлоатация на ядрени мощности;
- Възстановяване на ДДС;

Разходите за изграждане на жилища¹⁴ са допустими разходи само за страните, станали членове на ЕС след 1 май 2004 г.

- Тези разходи трябва да са програмирани в рамката на дейности за интегрирано развитие на градските райони или за приоритетни направления за зони в или заплашени от разруха и социална изолация;
- Разпределението на средствата трябва да бъде или максимум 3% от оперативната програма или 2% от

всички средства на ЕФРР;

- Разходите се ограничават до:
  - многофамилни жилища или
  - сгради, собственост на публичните власти или нестопански организации, използвани за жилища на хора с ниски доходи или на хора със специални нужди;

В България ЕФРР финансира две оперативни програми:

- ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“ и
- ОП „Регионално развитие“.

Европейски социален фонд

Основни принципи за управление на ЕСФ

ЕСФ засилва икономическото и социалното сближаване като подкрепя политиките на страните членки, насочени към постигане на пълна заетост, подобряване на качеството и производителността на труда, насърчаване на социалното включване и намаляване на регионалните различия в областта на заетостта.

ЕСФ подкрепя действия, които са съобразени с Ръководните насоки и препоръките на Европейската стратегия за заетостта (ЕСЗ).

Какво предлага ЕСФ за България?

В рамките на целите „Конвергенция“ и „Регионална конкурентоспособност и заетост“ ЕСФ подкрепя действия по следните приоритети:

- Увеличаване приспособяването на работниците и предприятията;
- Подобряване достъпа до заетост за

¹⁴ Този компромис е постигнат в последния момент по настояване на новите страни членки и ЕК има задължение да публикува критерии за допустимост.

търсещите работа и неактивните хора, предпазване от безработица, продължаване на трудоспособния живот и подобряване участието в пазара на труда на жените и мигриращите;

- Засилване на социалната интеграция на хората в неравностойно положение и борба с дискриминацията;
- Мобилизиране за реформите в областта на заетостта и включването и по-специално чрез насърчаване създаването на партньорства със съответните участници на национално, регионално и местно ниво.

В рамките на цел „Конвергенция“, ЕСФ ще подкрепя също действия по следните приоритети:

- Увеличаване и подобряване на инвестициите в човешкия капитал и по-специално чрез насърчаване:
  - осъществяването на реформи в системите на образование и обучение и по-специално от гледна точка на повишаване на тяхната способност да отговорят на нуждите на обществото, основано на знанието, подобряване на адаптивността на образованието и обучението спрямо нуждите на пазара на труда и непрекъснато актуализиране на уменията на преподавателите и сгругия персонал;
  - повишаване участието в образованието и обучението през целия живот, вкл. чрез действия за постигане на значителен спад в преждевременното напускане на училище и подобряване достъпа до първоначално професионално и висше образование;
  - развитието на човешкия потенциал

в изследванията и иновациите, главно чрез следдипломни изследвания и обучение на изследователи и свързаните с това дейности в мрежи между университети, изследователски центрове и предприятия.

- Засилване на институционалния капацитет и ефективността на публичните администрации и публичните услуги на национално, регионално и местно ниво с цел да възприемат реформите и доброто управление, особено в областта на икономиката, заетостта, социалната сфера и околната среда

За програмния период 2007–2013 г. ЕСФ ще засили ролята си на основен финансов инструмент на Общността в подкрепа на Европейската стратегия по заетостта. Той ще осигури подкрепа за:

- Подобряване на качеството и отзивчивостта на институциите на пазара на труда, образователните и обучителните системи, социалните услуги и услугите свързани с грижи;
- Повишаване на инвестициите в човешки капитал, увеличаване на образователните равнища, адаптиране на уменията на гражданите и осигуряване на достъп на всички до пазара на труда;
- Стимулиране на приспособяването на публичната администрация към предизвикателствата чрез административно изграждане и изграждане на капацитет.

В България ЕСФ финансира две оперативни програми:

- ОП „Развитие на човешките ресурси“ и
- ОП „Административен капацитет“.

Допустимост на разходите

ЕСФ предоставя подкрепа за публични разходи под формата на индивидуални или глобални помощи, които не се възстановяват, помощи, които се възстановяват, намаляване на лихвения процент, микрокредити и покупка на имоти и услуги чрез процедури на публични търгове.

Следните разходи **няма да бъдат** допустими за подкрепа от ЕСФ:

- ДДС, което се възстановява;
- Лихви по сългове;
- Покупка на инфраструктура, амортизиращи се движими имоти, недвижими имоти и терени.

Разходи в рамките на оперативните програми, съфинансирани от ЕСФ, могат да включват:

- Обезщетения и заплати в полза на участници в дадена операция и сертифицирани за бенефициента, когато представляват национално публично съфинансиране в рамките на операцията съгласно действащите национални разпоредби;
- Непреки разходи за дадена операция, определени въз основа на договаряне, в границите на 20% от преките разходи, декларирани за тази операция, в зависимост от типа операция, от контекста на реализацията и локализацията ѝ.

Кохезионен фонд

Основни принципи за управление на Кохезионния фонд

Кохезионният фонд (КФ) е специален фонд, който има за цел да помага на най-слабо развитите страни членки: десет-

те нови страни членки, Ирландия (до края на 2003 г.), Гърция, Португалия и Испания. Условието за подпомагане е брутният национален продукт (БНП) на страната да не надвишава 90% от средния за Съюза. Кохезионният фонд се използва за финансиране на големи проекти (а не на програми) на цялата територия на Съюза, свързани с околната среда и трансевропейските транспортни мрежи, като по този начин позволява на страните да преодолеят бюджетните затруднения, които биха имали при осъществяването на такива разходи, в усилията им за изпълнение на изискванията на икономическия и валутен съюз. Освен това той помага на тези страни да постигнат европейските норми в тези области. Една трета от финансирането от Кохезионния фонд за периода 2004–2006 г. е насочено към новите страни членки.

Кохезионният фонд е споменат в чл. 161, параграф 2 на ДЕО с цел финансово да подпомага интервенции в областта на околната среда и трансевропейските мрежи. *Регламент (ЕС) д1164/94* създава КФ и за пръв път осигурява рамка за неговото прилагане. В последствие този регламент бе допълнен с *Регламенти (ЕС) № 1264/1999* и *(ЕС) № 1265/1999*.

След разширяването на Съюза през май 2004 г. Кохезионния фонд се прилага в 10-те нови страни членки, както и в три стари страни членки (Гърция, Португалия и Испания¹⁵).

Регламент (ЕС) № 1083/2006 съдържа общите разпоредби за функциониране на Структурните фондове и Кохезионния фонд за програмния период 2007–2013 г. В него се предвижда Кохезионни-

¹⁵ След като Ирландия излезе от списъка на тези страни.

ят фонд да допринася за сближаването на по-слабо развитите страни членки и региони чрез финансово участие при изпълнението на оперативните програми по цел „Конвергенция“. Вследствие на реформата на системата за прилагане на политиката за сближаване интервенциите по Кохезионния фонд са интегрирани в многогодишното програмиране по Структурните фондове, включително и големите проекти.

В полето на трансевропейските транспортни мрежи дейностите, съфинансирани от КФ, трябва да следват препоръките за тези мрежи, одобрени от Съвета в *Решение (ЕС) №1692/1996*.

В областта на околната среда Кохезионният фонд допринася за постигане на целите на политиката на Съюза, предвидени в чл. 174 на ДЕО. Разширяването на областите на намеса се обосновава с присъединяването на новите страни членки от 1 май 2004 г., всички от които са избирани за Кохезионния фонд и имат нови и значими финансови нужди. Кохезионният фонд може да финансира и действия в подкрепа на устойчивото развитие, където те имат ясни екологични измерения като енергийна ефективност или енергия от възобновяеми източници. Извън трансевропейските транспортни мрежи е допустимо финансирането на железопътни, управляеми морски и речни водни пътища, многопосочни транспортни дейности и тяхната взаимовръзка, управление на пътищата и трафика, екологично чист градски и обществен транспорт. Това разширяване на областта на намесите е в съответствие с конкретните разпоредби в Договора и е в синхрон с приоритетите, при-

ети от Европейския съвет в Лисабон (март 2000) и Гьотеборг (юни 2001).

Страните членки, ползватели на Кохезионния фонд, трябва да отговорят на условията, заложи в ДЕО, по отношение на програмите за сближаване и тези, отнасящи се до прекомерни дефицити за страните членки, участнички в икономическия и валутен съюз. Помощта от Кохезионния фонд зависи от наличието на тези условия. Ако Съветът реши, на основание предложение на Комисията, че съществува такъв дефицит и че страната членка не е предприела ефективни действия, плащанията от фонда се преустановяват от 1 януари на следващата година.

Преустановяването се прекратява след решение на Съвета, в случай, че засегнатата страна членка е предприела необходимите мерки, които позволяват възстановяване на състоянието в съответствие с ДЕО.

Какво предлага КФ за България?

Кохезионният фонд ще финансира дейности в следните области:

- Трансевропейски транспортни мрежи, по-специално приоритетни проекти с европейско значение;
- Защита на околната среда по силата на политическата програма за действие в областта на околната среда;
- Устойчиво развитие с ясно екологично измерение – енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници
- Транспорт с местно или регионално значение извън трансевропейските мрежи (железопътен, речен и морски транспорт), комбинирани транспортни системи и тяхната

свързаност, управление на пътния и въздушния трафик, чист градски и обществен транспорт.

В България Кохезионният фонд ще финансира две оперативни програми – ОП „Околна среда“ и ОП „Транспорт“.

Допустимост на разходите

С ресурсите на Кохезионния фонд **не могат да се финансират** следните разходи:

- ДДС;
- Лихви по сългове;
- Покупка на земя на стойност, надхвърляща 10% от общите избираеми разходи за операцията;
- Изграждане на жилища;
- Закриване на атомни централи.

Европейска инвестиционна банка

Основната мисия на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) е да допринесе за балансираното развитие на вътрешния пазар на Съюза. За тази цел тя улеснява финансирането на инвестиционни програми, свързани най-вече със Структурните фондове. Тъй като не преследва печалба, ЕИБ отпуска заеми с ниска лихва, предназначени за подобряване на транспортната, енергийната и телекомуникационната инфраструктури, за подпомагане на инвестициите в МСП, за опазване на околната среда или за развитие на човешките ресурси и научните изследвания.

Нови инструменти на политиката за сближаване

ДЖАСПЪР: нова техническа помощ за партньорство

ДЖАСПЪР JASPER (Съвместна подкрепа за проекти в европейските региони) предвижда развитие на сътрудничеството между Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие за поддържане на съвместна експертиза и подпомагане на страните членки и регионите при подготовка на големи проекти.

ДЖЕРЕМИ: подобряване на достъпа до финансиране

ДЖЕРЕМИ JEREMIE (Съвместни европейски ресурси за микро- до средни предприятия) е инициатива на Европейската комисия, съвместно с Европейската инвестиционна банка и Европейския инвестиционен фонд за подобряване на достъпа до финансови ресурси за развитие на микро-, малки и средни предприятия в регионите на Европейския съюз.

ДЖЕСИКА: устойчиво градско развитие

ДЖЕСИКА JESSICA (Съвместна европейска подкрепа за устойчиви инвестиции в градски зони) е инициатива на Европейската комисия, съвместно с Европейската инвестиционна банка и съвета на Европейската банка за възстановяване и развитие за подкрепа на устойчиви инвестиции в градски зони.

Политиката за сближаване и гругите европейски политики

За разлика от политиката за сближаване, другите политики на ЕС не са насочени пряко към намаляване на регионалните различия и неравенствата между хората. Все пак те имат въздействие върху сближаването и в много случаи отчитат различията. Тези политики на Съюза допринасят за успеха на политиката за сближаване и трябва да се вземат под внимание при структурните дейности.

Обща селскостопанска политика

Общата селскостопанска политика (ОСП) включва организацията на аграрните пазари, но се намесва също и в областта, която представлява една от основните цели на Структурните фондове – развитието на селските райони, което ОСП финансира главно в регионите извън Цел 1. Развитието на селските райони, подпомогано от Структурните фондове, независимо дали се отнася за управление на почвите или за помощи за производителите, трябва да бъде съвместимо с ОСП.

Въпреки че разходите по ОСП постепенно намаляват във времето, те все още представляват почти 47% от бюджета на Общността. След започването на реформата през 1992 г., преките помощи за производители нарастват до 70% от общите разходи на ОСП. Средните разходи за големите и средните предприятия са относител-

но по-високи в сравнение с тези на малките.

Помощта за селско развитие през периода 2000–2006 г. е по-голяма в регионите по цел 1 (56% от общите разходи), отколкото в останалата част на ЕС, въпреки че само около 10% отиват за мерки за укрепване на селската икономика извън селското стопанство. През следващия програмен период, 2007–2013 г., разходите на ОСП може да са по-ниски в реално изражение. Това означава разделяне на преките плащания от производството, намаляване на плащанията на големи холдинги, по-ниски цени и по-силен акцент върху селското развитие и околната среда.

С разширяването заетостта в селското стопанство в ЕС ще нарасне с около 60%, придружено със съществено увеличение на броя на малките холдинги. Разчетите показват, че дялът на общите разходи по ОСП за региони по Цел 1 в новите и настоящите страни членки ще се повиши с около 10 процентни пункта до около две-трети.

Обща политика по рибарство

Общата политика по рибарство (ОПР) е насочена към запазване на рибните пасажи и преструктуриране на индустрията, за да се гарантира устойчивост. Въведените наскоро спешни мерки ще имат значителен ефект в редица регионални икономики, особено

в Испания и Португалия. В дългосрочен план отслабената индустрия отново ще стане рентабилна след приключване на мерките, а в краткосрочен план – страните членки носят отговорността за намаляване на неблагоприятните социални и икономически последици.

Транспортна, телекомуникационна и енергийна политика

Транспортната, телекомуникационната и енергийната политика обхващат създаването на трансевропейски мрежи. Подобни мрежи имат очевидно въздействие върху регионите, особено за тези по периферията на Съюза, повечето от които са и сред най-неблагоприятелстваните. Като се има предвид високата стойност на инвестициите, необходимо е европейската политика в тези области да направлява предложенията на страните членки. Освен това е важно да се осигури балансирана комбинация между различните видове транспорт.

Либерализирането на транспортните, телекомуникационните и енергийните пазари води до нарастваща ефективност и по-ниски цени. Това обаче е свързано и със заплахата за изключване на някои социални групи или региони от достъп до основни услуги. Задълженията за предоставяне на публични услуги следователно са създадени, за да се гарантира, че всеки получава основни услуги – или „услуги от общ икономически интерес“ – с приемливо качество и на разумни цени, както го изисква Договорът за ЕС (чл. 16). Общността за-

деля средства, за да се гарантира спазването на тези задължения в целия ЕС.

В същото време транс-европейските транспортни мрежи повишават достъпа на по-отдалечените региони и улесняват разширяването на търговията. Вероятно е подобен ефект да имат и тези, планирани да свържат новите с настоящите страни членки. Насоките за транс-европейските енергийни мрежи, приети през 2003 г., поставят силен акцент върху инвестициите в газопроводи и електроразпределителни системи в региони без излаз на море, периферни и ултра-периферни региони в следващите години. Програмата за транс-европейска телекомуникационна мрежа (или ТЕТМ) е насочена не само към подобряване на комуникациите между по-отдалечени региони и останалата част на ЕС, но също и към намаляване на недостига на информационни и комуникационни технологии (ИКТ), приложения и услуги.

Политика за научноизследователска и развойна дейност

Политиката за научноизследователска и развойна дейност (НИ&РД) допринася за насърчване на икономическото развитие на най-неблагоприятелстваните региони и за създаването на нови дейности в тези реструктурирани зони, като насочва към тях инвестиции в НИ&РД, които много често липсват там. По този начин политиката за НИ&РД и регионалната политика се допълват, за да повишат равнището на технологично развитие на Съюза като цяло, а следователно и не-

говата конкурентоспособност в световен мащаб.

Политиката на Общността за предприятията, индустрията и иновациите е насочена към засилване на конкурентоспособността на производителите от ЕС чрез насърчаване на конкуренцията, осигуряване на достъп до пазари, както и създаване на благоприятна среда за научноизследователска и развойна дейност (НИ&РД) в Съюза.

Признава се, че липсата на иновационен капацитет на регионално ниво произтича не само от недостатъчна изследователска база и ниските нива на разходи за НИ&РД, но и от слабите връзки между изследователските центрове и бизнеса и бавното навлизане на информационните и комуникационните технологии. Създадените Центрове за разпространение на иновации и Иновационни райони в европейската мрежа са насочени към насърчаване на регионите да разработват иновационни политики и да предоставят технологична подкрепа на бизнеса.

Различията в достъпа до финансиране за изследователски програми от Общността са все още явни, особено на регионално ниво, въпреки че Шестата рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие е насочена към подобряване на връзките между научните центрове в централните части на ЕС и тези в периферните.

Политика за опазване на околната среда

Политиката за опазване на околната среда има ключова роля за постигането на устойчиво развитие, а това

е пряко свързано с европейската регионална политика. Програмирането на структурни действия не може да пренебрегне опазването на околната среда. Грижата за околната среда води до положителни икономически и социални резултати, като запазва равновесието и природните ресурси, качеството на живот и здравето на хората и създава специфична заетост.

Поддържането на икономическо развитие и създаването на стабилни работни места зависи от опазването на околната среда, от потенциално вредния ефект на растежа и преработването изчерпването на невъзобновяемите ресурси. Шестата програма за действие по околна среда: „**Нашето бъдеще – Наш избор**“, определя екологични действия, необходими за постигане на икономическите и социалните цели на ЕС. Те включват ограничаване на промените в климата, опазване на природната среда и био-разнообразието, намаляване на вредните за здравето емисии и намаляване използването на природни ресурси чрез намаляване на отпадъците. Те също отчитат екологичните съображения при изпълнение на решенията на структурните политики, отнасящи се до инвестициите.

Въпреки че опазването на околната среда е свързано с потенциални разходи не само в най-изостаналите региони, където потребностите от инфраструктура са най-големи, значителни потенциални ползи могат да се извлекат и от подобренето на здравето и създаването на работни места в екоиндустриите, както и от по-устойчивото развитие.

Политика за информационното общество

Политиката за информационното общество подчертава решаващата роля на информационните технологии за повишаване на конкурентоспособността на предприятията, качеството на услугите, заетостта, икономическото и социално сближаване.

Европейската инициатива „e-Europe“ цели да направи достъпни за всички страни членки и региони услугите на информационното общество. Структурните фондове подпомагат това усилие там, където липсата на оборудване и неравностоен достъп до новите технологии трябва да бъдат намалени.

Политика за конкуренцията

Политиката за конкуренцията контролира и ограничава публичните помощи за предприятията, независимо

от това дали тази помощ идва от държавата или от Структурните фондове. Ето защо всички дейности, съфинансирани от Структурните фондове, трябва да бъдат съвместими с правилата на Общността по отношение на конкуренцията. Регионалната политика и политиката за конкуренцията имат за цел да концентрират помощите в най-необлагодетелстваните зони на Съюза.

Предвид ефекта върху регионалното разпределение на икономическите дейности и доходите, контролът върху държавните помощи остава с огромно значение в контекста на разширяването. В периода след 2006 г. ще продължат да се полагат усилия за модернизирани, опростяване и изясняване на правилата на държавните помощи, като се отчитат промените в политиката за сближаване, за да се постигне от една страна тяхното намаляване, а от друга по-добро насочване на помощите.

Национална рамка на политиката за сближаване

Национална Стратегическа Референтна Рамка

Стратегията на българската Национална Стратегическа Референтна Рамка определя основните цели на политиката и приоритетите за развитие през програмния период 2007–2013 г. Стратегията се основава на анализ на различията в развитието на страната, като същите са определени в Националния план за развитие 2007–2013 и в Националната програма за реформи. Виждането на България за развитие като държава членка на ЕС е:

**КЪМ 2015 Г. БЪЛГАРИЯ ДА СТАНЕ
ДИНАМИЧНА, КОНКУРЕНТОСПОСОБНА
И ДОСТЪПНА СТРАНА ЧЛЕНКА НА ЕС
С ВИСОКИ КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ,
ДОХОДИ И СОЦИАЛНА
ЧУВСТВТЕЛНОСТ**

Принципите на устойчиво развитие и ключовите цели на ЕС за разви-

тие и сближаване са определени в Заключенията на Европейския съвет от март 2005 г. Те формират базата и дават насоките на интервенциите за България през програмния период 2007–2013 г.:

„Европа трябва да обнови базата на своята конкурентоспособност, да увеличи своя потенциал за растеж и своята продуктивност и да укрепи социалното сближаване, поставяйки основния акцент върху знанията, иновациите и оптимизирането на човешкия капитал.

За да постигне тези цели, Съюзът трябва да мобилизира всички подходящи национални и общностни ресурси, включително политиката за сближаване, в трите насоки на Стратегията (икономическа, социална и екологична), така че възможно най-добре да канализира техните съвместни дейности в общия контекст на устойчивото развитие.“

ДВЕТЕ ЦЕЛИ: ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА РАСТЕЖ И ЗАЕТОСТ

Дългосрочната визия за България обединява две конкретни средносрочни цели за програмния период 2007–2013 г.:

- Засилване на конкурентоспособността на икономиката с оглед постигането на висок и устойчив растеж;
- Развитие на човешкия капитал с цел осигуряване на по-висока заетост, доходи и социална интеграция.

Първата цел е насочена към успешно реално сближаване посредством намаляване на разликата между нивото на БВП на глава от населението в ЕС и България. В същото време тя трябва да осигури, че ползите от растежа се разпределят по цялата територия и всички райони на България и че ръстът на доходите не е за сметка на екологичните и социалните условия. Основното е да се подобри необходимата база за развитие на конкурентоспособна икономика, увеличавайки възможностите както за иновации, така и за използване на новите технологии. Като ключов фактор за устойчивото развитие българската политика посочва необходимостта от развитие на физическа инфраструктура, от модернизирани и реструктурирани на индустриалния сектор и сектора на услугите не само от гледна точка на технологиите, но и от гледна точка на качествено и ефективно управление на човешките ресурси. Специално внимание ще бъде отделено на ИКТ, като например широколеновите комуникационни технологии, които ще спомогнат за стимулиране на растежа в по-откъснатите общности и намаляване на човешкия поток към големите градове, както и на инвестициите в екологични технологии. Иновациите са важен фактор за подобряването на конкурентоспособността спрямо чуждите стоки, услуги и капиталови пазари, както и начин за подобряване на средата в страната. Освен това ще бъдат предприети и необходимите допълнителни подобрения в управлението и регулаторната среда за бизнеса.

За постигане на първата цел е необ-

ходимо подобряване на образа на страната и нейните райони като привлекателно място за инвестиции и работа, осигурявайки достъпност до ефикасна и безопасна транспортна инфраструктура и насочване на средствата в екологичната инфраструктура с оглед на засилването на връзката между защитата на околната среда и икономическия растеж.

Втората цел е насочена към увеличаване на заетостта и производителността, качеството и конкурентоспособността на работната сила, повишаване на броя заети лица, намалявайки безработицата, подобряване на жизнения стандарт и социално приобщаване на хората в неравностойно положение, малцинствата и уязвимите групи. Освен това стратегията за растеж предполага необходимост от инвестиции в образованието, обучение, ускоряване на внедряването на нови технологии и изграждане на връзки между научния, образователния и производствения сектор. Политиката на страната ще бъде ориентирана към гарантиране на приспособимостта и мобилността на работната сила.

Структурните фондове могат да дадат значителен принос за растежа и отток – за степента на сближаване на българската икономика със средните стойности за ЕС по отношение на БВП на глава от населението, но не са достатъчно условие за превръщането на България в по-привлекателно място за живеене, работа и инвестиции. Инвестициите на ЕС трябва да бъдат координирани, целеви и концентрирани върху основните трудности в областта на инфраструктурата, бизнеса, чо-

вешкия капитал и териториалното развитие. Комбинираните национални реформи (развити в Националната програма за реформи), национални инвестиции и дейности по Структурните фондове и международните финансови институции трябва да имат за цел максимизиране на националния потенциал за развитие.

Ускоряването на сближаването със средния БВП на глава от населението на ЕС изисква подобряване на настоящия растеж на България (средни стойности от 5% за периода 2000–2005). Целта за програмния период е да се постигне среден реален темп на растеж от 5,8%. При разработването на дейностите трябва все пак да се вземат предвид регионалните и екологичните различия на страната и да се осигури социално-икономическа устойчивост на този процес на растеж.

България е с малка, отворена икономика, пряко изложена на конкурентния натиск на международно ниво. Това предполага, че най-висок приоритет трябва да бъде полагането на усилия за повишаване на конкурентоспособността на икономиката посредством целеви публични инвестиции и структурни промени. В тази връзка стратегията за НСРП съдържа важен компонент от Лисабонския дневен ред, насочен към

увеличаване на нивото на производителност и добавената стойност на българските стоки и услуги. От своя страна, подобрената конкурентоспособност на икономиката се очаква да увеличи средногодишния износ на стоки от 9451 млрд.евро през 2005 г. на над 19 млрд.евро през 2007–2013. Конкурентната позиция на всяка държава членка силно зависи от уменията, гъвкавостта и производителността на нейната работна сила.

България възприема интегриран подход за справяне със слабостите на своята икономика. Върховенството на закона и ефикасно функциониращата съдебна система са централни, основни предпоставки. Административната ефективност и човешкият капитал в администрацията ще бъдат подпомогнати от дейностите по Структурните фондове, целящи подобряване на цялостния административен капацитет и бизнес климат. Съществува необходимост от подобряване на бизнес средата, както е споменато в анализа, а също и в мониторинговите доклади на Комисията и Предприемачеството. Особено проблематични от бизнес гледна точка са въпросите за свръхрегулирането и за неефективността на административната система.

НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ

За да постигне средносрочните цели на политиката за сближаване, България се фокусира върху четири стратегически приоритета – три тематични и един териториален:

- Подобряване на физическата инфраструктура;
- Повишаване на качеството на човешкия капитал с фокус върху заетостта;

- Насърчаване на предприемачеството, благоприятната бизнес среда и доброто управление;
- Поддържане на балансирано териториално развитие.

Първият приоритет предвижда подкрепа за по-качествена транспортна инфраструктура, ИКТ и връзки и инвестиции в инфраструктурата за опазване на околната среда. Предвид ограничените европейски и национални ресурси, инвестициите ще бъдат приоритизирани и координирани. Този приоритет е основният фактор за увеличаване привлекателността на страната от гледна точка на инвестиции и работа.

Вторият приоритет предвижда подкрепа за развитие на човешките ресурси както в публичния, така и в частния сектор. Целта на инвестициите в модерно образование, обучение и учене през целия живот е увеличаване степента и качеството на заетостта и подпомагане реинтегрирането и включването в пазара на труда.

Третият приоритет се фокусира върху усъвършенстване на регулаторната среда, така че тя да бъде благоприятна за бизнеса, да насърчава предприемачеството, развитието на предприятията, иновациите и доброто управление. Партньорството между правителството на всички нива и гражданското общество ще бъде укрепено чрез използване на механизми за партньорство, осигуряване на подкрепа за междуинституционално сътрудничество и ангажиране на гражданското общество във вземането на решения за политиките. Подобреното управление трябва да осигури стабилни системи за мониторинг и оценка на всички по-

литики, подходящо отчитане и публичен контрол при тяхното изпълнение.

Четвъртият приоритет има териториална насоченост и цели постигнати на балансиран растеж чрез подпомагане на районите на България да развият своя потенциал за растеж. България също така се стреми да осигури на своите граждани, независимо от тяхното местоположение, равен достъп до публичните услуги, базисните инфраструктури и възможности за работа. Запазването на околната среда и био-разнообразието, опазването на природното и културно наследство, адекватното устройство на територията са неразделна част от българската национална стратегия за периода.

Оперативни програми

Интервенциите, планирани в НСПР, ще се осъществяват чрез Структурните и Кохезионния фондове, както и чрез Европейския селскостопански фонд за развитие на селските райони (ЕСФРСР), Европейския фонд за рибарство (ЕФР). Според НСПР тези интервенции са структурирани в 7 Оперативни програми и два Национални стратегически плана:

- Развитие на конкурентоспособността на българската икономика;
- Околна среда;
- Регионално развитие;
- Транспорт;
- Развитие на човешките ресурси;

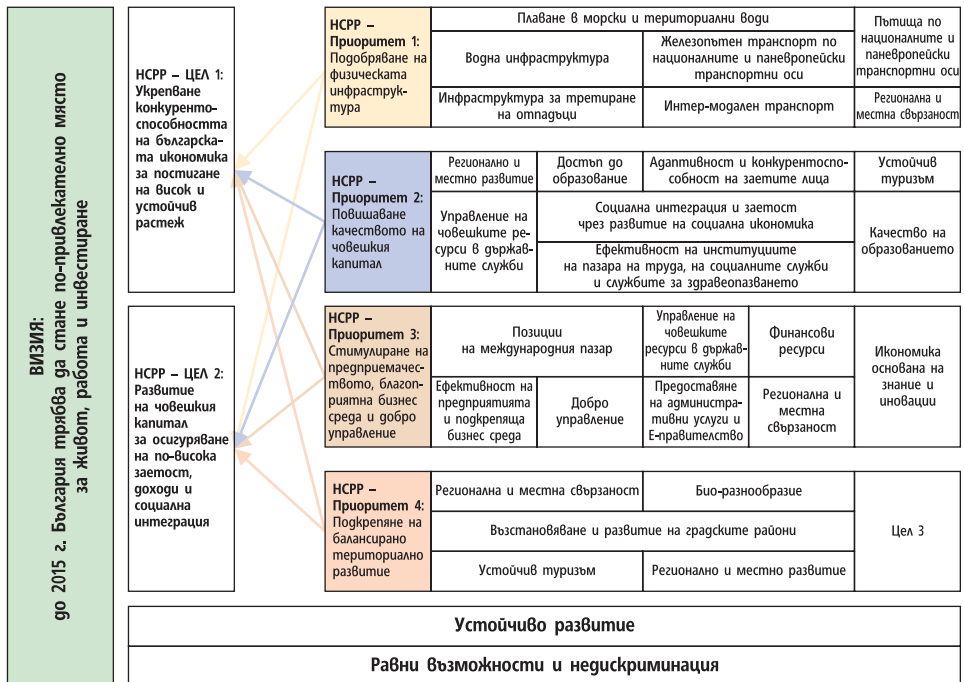
- Административен капацитет;
- Техническа помощ;
- Национален стратегически план за развитие на селските райони;
- Национален стратегически план за рибарство и аквакултури.

Същевременно към споменатите стратегически документи следва да бъдат добавени и програмните документи по цел „Европейско териториално сътрудничество“.

При разработването на оперативните програми е приложен принципът на партньорство, което осигурява условия за ефективно изпълнение на НСРР, обществена подкрепа и отчитане на интересите на партньорите.

Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“

Общата цел на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“ е развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световните пазари, в изпълнение на дейностите, изисквани от НСРР – **Приоритет 3 „Стимулиране на предприемачеството, благоприятна бизнес среда и добро управление“**, съвместно с ОП „Административен капацитет“. Двете специфични цели на ОП – насърчаване на иновации и повишаване на ефективността на предприятията, както и подобряване на бизнес сре-

дата, в която те работят, ще допринесат за подобрена цялостна конкурентоспособност на икономиката.

Насърчаването на иновациите ще укрепят взаимоотношенията между науката и бизнеса и ще увеличи разходи-

ме на предприятията за научна и развойна дейност, както и добавената стойност на произведените услуги и стоки. Намалването на потреблението на енергия и ресурси, модернизирателното на оборудването, технологиите и производствените процеси ще допринесе за увеличаване на производителността на труда и ефективността на производството като цяло.

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“

Общата цел на ОП „Развитие на човешките ресурси“ е повишаване качеството на човешкия капитал с фокус върху заетостта – **Приоритет 2 „Повишаване на качеството на човешкия капитал с фокус върху заетостта“** на НСРР. Приоритетите на ОП „Развитие на човешките ресурси“ са в съответствие с приоритетите на Европейската стратегия за заетостта, Съвместната оценка на приоритетите за заетостта в България (СОП), Съвместния меморандум за социално включване (СМВ) за силно конкурентоспособна, адаптивна и всепо-мобилна работна сила.

В хода на нейното изпълнение програмата ще се възползва от добрите практики и водещите принципи на инициативата на Общността „EQUAL“ – равенство на половете, иновации, структуриране, партньорство и транснационално сътрудничество.

Оперативна програма „Транспорт“

ОП „Транспорт“ включва намеси по **Приоритет 1 „Подобряване на физическата инфраструктура“** и има за цел да постигне балансирано и устойчиво

развитие на националната транспортна система чрез развитие и модернизация на основните транспортни инфраструктурни връзки от национално, трансгранично и европейско значение. Програмата се фокусира също така върху пълна интеграция на националната транспортна система в транспортната мрежа на ЕС и подобряване на качеството и безопасността на транспортните услуги. Завършването на трансевропейската транспортна мрежа е от съществено значение за подобряване на териториалната спойка и засилване на конкурентоспособността и потенциала за растеж на България и на разширения ЕС.

Оперативна програма „Околна среда“

Приносът на ОП „Околна среда“ към НСРР е двустранен:

- развитие на екологичната инфраструктура в подкрепа на **Приоритет 1 „Подобряване на физическата инфраструктура“** и
- подобряване, опазване и възстановяване на природната среда и биоразнообразието с цел принос към **Приоритет 4 „Поддържане на балансирано териториално развитие“**.

ОП „Околна среда“ е фокусирана върху опазване и подобряване на състоянието на водните ресурси; подобряване на управлението на отпадьците и опазване на почвите; запазване на биоразнообразието и защита на природата.

Оперативна програма „Регионално развитие“

ОП „Регионално развитие“ е насочена към изпълнение на **Приоритет 4**

„Поддържане на балансирано териториално развитие“. Цялостната логика на намесите взема предвид значението на градските центрове, определянето на тяхната необходимост от развитие, както и развитието на техните съседни и периферни райони. Този набор от дейности се допълва от други намеси, насочени към подобряване на териториалната, вътрешна и външна свързаност, както и към подпомагане на малките общини с по-малък технически и институционален капацитет чрез насърчаване на сътрудничество между общините за интегрирано развитие. Подкрепата ще се предоставя на група територии с потенциал за туризъм, благоприятни за икономическа диверсификация. По този начин ще бъдат оценени културните и природните ресурси и ще се подпомогне маркетинга на туристическите дестинации.

ОП „Регионално развитие“, поради своя териториален характер, е насочена към:

- Стимулиране на регионалното и местното развитие и развитие на устойчив туризъм, чрез повишаване нивата на трудова заетост на местно равнище, с което пряко допринася за постигане на **Приоритет 2 „Повишаване качеството на човешкия капитал с фокус върху заетостта“** на НСРР;
- Развитие на регионалната и местната свързаност и особено за развитие на ИКТ инфраструктура, с което подпомага постигането на **Приоритет 1 „Подобряване на физическата инфраструктура“** на НСРР и осигуряване на

предпоставки за по-широко използване на електронното правителство (насърчавано в рамките на **Приоритет 3 „Стимулиране на предприемачеството, благоприятна бизнес среда и добро управление“** на НСРР).

Оперативна програма „Административен капацитет“

ОП „Административен капацитет“ предвижда интервенции за осъществяване на **Приоритет 3 „Стимулиране на предприемачеството, благоприятна бизнес среда и добро управление“**. По този начин ОП „Административен капацитет“ цели прилагане на принципите на добро управление и прозрачност, подобряване на бизнес климата, качеството на услугите и широкото използване на ИКТ, партньорството със заинтересованите страни и публичния имидж на държавната администрация.

ОП „Административен капацитет“ включва и един силен компонент, отнасящ се до човешкия капитал в държавните служби, и особено езиковото обучение, обучение по ИКТ и съвременно управление.

Оперативна програма „Техническа помощ“

ОП „Техническа помощ“ допринася за успешното изпълнение на НСРР чрез осигуряване на необходимата логистична и материална подкрепа за административните органи. Тя е предназначена да осигури координация и изпълнение на политиката за сближаване, необходимият надежден мениджмънт, както и въвеждане на единна Управлен-

ска информационна система (УИС) за всички оперативни програми, осигуряването на съответната комуникация с широката общественост във връзка с намеренията на ЕС и накрая, но не и по значение, повишаване качеството на системите за финансов контрол и одит. Чрез ОП „Техническа помощ“ ще бъде подкрепена дейността на Централното координационно звено (ЦКЗ), Сертифициращия орган и Одитния орган, както и Управляващите органи на оперативните програми, като потребители на УИС.

Допълняемост между оперативните програми

В своята съвкупност изпълнението на оперативните програми допринася за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и в същото време засяга и социалните аспекти на развитието: здравеопазване, образование, социално включване. Подкрепата на иновационната активност и на инвестициите в малките и средни предприятия в рамките на ОП „Конкурентоспособност“ се допълва с инвестициите в човешки капитал, предвидени в ОП „Човешки ресурси“. ОП „Човешки ресурси“ се допълва с ОП „Регионално развитие по отношение на инвестициите в социална инфраструктура“. Иновационната активност и по-качественото образование са необходимо условие за преход към „икономика на знанието“. Инвестициите в инфраструктура, предвидени в ОП „Транспорт“ и ОП „Околна среда“ имат съществен принос в засилване на икономическите връзки и устойчивото развитие. ОП „Регионално развитие“ има съществен принос

в мобилизиране на местните фактори за растеж чрез подобряване на условията за работа и живот в градските центрове, подобряване на връзките център-периферия, както и между самите центрове, стимулиране на между-общинското сътрудничество в процеса на подготовка и реализация на инвестиционни проекти в местната инфраструктура.

Програмни документи по Цел „Европейско териториално сътрудничество“

Целта „Европейско териториално сътрудничество“ включва мерки за хармоничната и балансирана интеграция на територията на Европейския съюз (ЕС) чрез подпомагане на сътрудничеството в области, които са от значение за общността на трансгранично, международно и междурегионално равнище.

В Националната стратегия за регионално развитие 2005–2015 г. България залага териториалното сътрудничество като отделен приоритет с три специфични цели:

- Развитие на трансгранично сътрудничество,
- Развитие на транснационално сътрудничество,
- Създаване на мрежа от контакти и обмен на опит с европейските региони.

България взема активно участие в подготовката на петте двустранни програми за трансгранично сътрудничество с Румъния, Гърция, Сърбия, бивша югославска Република Македония и

Турция. Тези програми обхващат около две трети от територията на страната.

Оперативните програми за трансгранично сътрудничество могат да се групират по:

- Вътрешните граници на Европейския съюз: България – Гърция и България – Румъния с финансиране от ЕФРР. Тези програми включват съответно 4 и 9 области (административни единици) на територията на България на ниво NUTS 3;
- Външните граници на Европейския съюз: България – Турция (включително 3 области на територията на България на равнище NUTS 3), България – бивша югославска Република Македония (включително 2 области на територията на България на равнище NUTS 3), България – Сърбия (включително 5 области на територията на България на равнище NUTS 3). Тези три програми ще се финансират както от ЕФРР, така и от Инструмента за предприемачествена помощ (ИПП) на ЕС, предназначена за страните-кандидатки и страните от Западните Балкани;
- Програмата за морския басейн в Черно море, включваща два региона по NUTS 2 – Бургас и Варна, финансирана както от ЕФРР, така и от Европейския инструмент за съседство и партньорство (ЕИСП);

В рамките на цел „Европейско териториално сътрудничество“, България ще развива трансгранично сътрудничество в следните области:

- насърчаване на предприемачеството, по-конкретно развитие на

МСП, туризъм, култура и трансгранична търговия;

- насърчаване и подобряване на съвместното опазване и управление на природните и културни ресурси, както и предотвратяване на природни и технологични рискове;
- подкрепа за връзките между градските и селските райони;
- намаляване на изолацията чрез подобрен достъп до транспортни, информационни и комуникационни мрежи и услуги, и трансгранични системи и съоръжения за вода, отпадъци и енергия;
- развитие на сътрудничество, капацитет и съвместно използване на инфраструктури, по-конкретно в сектори като здравеопазване, култура, туризъм и образование;
- стимулиране развитието на трансгранични пазари на труда, местни инициативи за заетост, равенство на половете и равни възможности, обучение и социално включване;
- развитие на институционален и административен капацитет на регионално и местно равнище и предоставяне на техническа помощ за подготовка на нови проекти.

В рамката на ЕФРР България участва активно в Пространството на югоизточна Европа за транснационално сътрудничество. Трансрегионалното сътрудничество е включено под формата на операция „Насърчаване на сътрудничеството между Европейските региони“ (подобно на CIP INTERREG IIIB) в приоритет „Насърчаване на регионално и местно развитие“ по ОП „Регионално развитие“.

Стратегия на интервенциите, обхванати от Националния стратегически план за развитие на селските райони и Националния стратегически план за рибарство и аквакултури

Национален стратегически план за развитие на селските райони

Интервенциите, предвидени в **Националния стратегически план за развитие на селските райони (НСПРСР)** са съгласувани с инвестициите в човешки и физически капитал, подкрепяни от Структурните фондове на ЕС.

Първата стратегическа цел на НСПРСР е свързана с развитието на конкурентно земеделие, горско стопанство и хранително-вкусова промишленост. Това ще се постигне чрез подпомагане на производства, добавящи стойност към първичните земеделски продукти, трансфер на иновации в малки и средни предприятия от хранително-вкусовата промишленост и подобряване на качеството на човешкия потенциал.

Втората стратегическа цел е свързана с опазване на природните ресурси и подобряване на околната среда в селските райони. Интервенции в тази приоритетна област ще бъдат насочени към развитието на селскостопански методи, които имат за цел опазване и съхранение на околната среда. Опазването на природните богатства ще се постигне чрез подкрепа на устойчиво управление на земята и горите, на био-разнообразието и местата по НАТУРА 2000.

Третата стратегическа цел е насочена към насърчаване на възможностите за заетост и подобряване качеството на живот в селските райони. Подобряването на качеството на живот в селските райони ще се постигне чрез създаване на възможности за алтернативна заетост, разнообразяване на икономически дейности, развитие на услуги за селското население и изграждане на необходимата инфраструктура, както и защита на околната среда и опазване на природните ресурси в селските райони.

Национален стратегически план за рибарство и аквакултури

През програмния период 2007–2013 г. специфичните интервенции на **Националния стратегически план за рибарство и аквакултури (НСПРА)** са насочени към развитието на производството на аквакултури и маркетинга на рибни продукти, подобряването на хигиената и условията на труд в аквакултурните ферми в съответствие с високите европейски стандарти. Допълнителни усилия ще бъдат насочени към обновяване на технологичната база в производството на рибни продукти и аквакултури, както и въвеждането на нови технологии и иновативни методи на производство, намаляващи негативните последици за околната среда.

Друга област на интервенции е модернизацията и приспособяването на капацитета на черноморския риболовен флот, както и подобряването на хигиената и условията на труд на риболовните съдове. Българският риболовен флот се състои главно от малки и

амортизирани риболовни кораби. Допълнителни дейности ще бъдат насочени към устойчивото развитие на крайбрежните зони за риболов. Приоритетната област ще включва следните дейности: повишаване на конкурентоспособността на сектора, реструктуриране и разнообразяване на икономическите дейности, подобряване на съществуващата инфраструктура, създаване, модернизиране и разширяване на възможностите за риболовен туризъм, както и подкрепата на алтернативни форми на туризъм.

Допълняемост и съгласуваност между дейностите, финансирани по ЕФРР, ЕСФ, Кохезионния фонд, ЕСФРСР и ЕФР

В съответствие със Стратегическите насоки за развитие на селските райони и за политиката за сближаване на Общността е необходимо да се осигури взаимна допълняемост и съгласуваност между дейностите, които ще бъдат финансирани от Структурните фондове (а именно Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейски социален фонд (ЕСФ), Кохезионен фонд (КФ) от една страна, и Европейския селскостопански фонд за развитие на селските райони (ЕСФРСР) и Европейския фонд за рибарство (ЕФР) от друга). За целта на национално ниво са възприети ръководни принципи, които разграничават инвестициите за развитие на селските райони и рибарството и аквакултурите, от една страна и инвестициите в човешки и физически капитал, подпомагани от Струк-

турните фондове.

По отношение на инвестициите в инфраструктура ръководен принцип е видът на общината/населеното място, в които се извършва съответната интервенция. Инвестициите в транспортна инфраструктура ще бъдат подпомогнати от ЕСФРСР за изграждане и обновление на общински пътища и улици в населените места в селските райони. Подобряването на общинските пътни връзки между отделните села в селските райони също ще се подкрепя от ЕСФРСР, докато подобряването на пътните връзки „град-село“ са обект на подпомагане от инструментите на политиката за сближаване.

Съответно, подкрепата за автомагистрална, първокласна, второкласна мрежа, както и пътища 3-ти клас, които са с регионално значение и свързват градските центрове и агломерационните ареали с прилежащите им територии, ще се подкрепят от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

В областта на инвестициите във водоснабдителна инфраструктура и канализация, помощта за развитие на селските райони от страна на ЕСФРСР ще е насочена само към населени места с до 2 000 жители. Населени места с над 2 000 жители са обект на подпомагане от структурните инструменти на ЕС.

Чрез ЕСФРСР ще се подкрепя изграждането на трупосъбирателни площадки, екарисажи, както и друга инфраструктура за селскостопански отпадъци. Съответно, изграждането на депа и друга инфраструктура за отпадъци ще са обект на подпомагане от

Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

В областта на инвестициите в екологична инфраструктура – включващи рехабилитация и строителство на гренажни съоръжения и малка инфраструктура за защита от наводнения и брегова ерозия – бенефициенти на помощта за развитие на селските райони ще бъдат само регистрирани земеделски производители, съответно инструментите на политиката за сближаване ще обхванат останалите групи потенциални бенефициенти.

В областта на инвестициите във възобновяеми енергийни източници допустими бенефициенти за подпомагане от ЕСФРСР ще бъдат регистрирани земеделски производители, микропредприятия, преработващи горски продукти, и предприятия от хранително-вкусовата промишленост с до 750 работника или с оборот не повече от 200 млн. евро, преработващи продукти от секторите, допустими за подпомагане по ЕСФРСР, както и общини/населени места от селските райони. Останалите групи потенциални бенефициенти ще се подпомагат от структурните инструменти на политиката за сближаване.

В областта на инвестициите в човешки капитал допустимите бенефициенти за подпомагане от ЕСФРСР ще бъдат земеделски и горски производители и работещи в техните стопанства, както и представители на местните общности в селските райони, които ще се подкрепят за изготвяне и изпълнение на местни стратегии за развитие.

Инвестиции за професионално обу-

чение за заетите в сектор Рибарство ще се извършват по линия на ЕФР. Всички останали потенциални групи бенефициенти (вкл. от хранително-вкусовата промишленост), свързани с този тип инвестиции, ще се подпомагат от структурните инструменти на ЕС.

По отношение на подкрепата в областта на туризма ЕСФРСР ще подкрепя селски туризъм, като допустими бенефициенти ще бъдат физически лица на територията на селските райони на Република България. Дейности за развитие на риболовен туризъм ще бъдат обект на подкрепа от ЕФР. Съответно потенциални бенефициенти, които ще се подпомагат от структурните инструменти на политиката за сближаване на ЕС, ще бъдат Държавна агенция по туризъм, общински администрации, МСП в сферата на туризма, общински сдружения, браншови, местни и регионални туристически организации. Подкрепата ще е насочена за развитие на балнеоложки, културен и екотуризм, както и за международна промоция на туризма.

В областта на хранително-вкусовата промишленост по линия на ЕСФРСР ще се подкрепят предприятия до 750 работника или с оборот не повече от 200 млн. евро, като инвестициите ще са насочени към преработката и маркетинга на определени селскостопански продукти, от допустимите за подпомагане по политиката за развитие на селските райони сектори, с изключение на рибните продукти. Инвестициите в преработката и маркетинга на рибни продукти ще се извършват чрез ЕФР. Помощта за развитие на селските райони ще бъде насочена и към мик-

ропредприятия за първична преработка на горски продукти.

С цел разнообразяване на икономиката в селските райони и развитието на сектори, различни от земеделието, помощта от ЕСФРСР ще бъде насочена към земеделски производители и членове на техните семейства по права линия от първа степен¹⁶ за въвеждане на не-селскостопански дейности и за разнообразяване на дейността им.

Същевременно ЕСФРСР ще подпомага създаването и развитието на мик-

ропредприятия, като потенциални бенефициенти ще са регистрирани земеделски производители. Всички останали потенциални групи бенефициенти ще са обект на подпомагане от структурните инструменти на ЕС.

Помощта за развитие на селските райони ще бъде насочена към микропредприятия, осигуряващи основни услуги за населението и бизнеса (включително достъп до ИКТ от селските райони).

---

¹⁶ Съгласно Семейния кодекс, чл. 46, ал. 1 и чл. 47, ал. 2.

Заклучение

Самата реформа на политиката за сближаване за периода 2007–2013 г., чиято цел е осигуряване на по-голяма ефективност, прозрачност и политическа отговорност, поставя редица предизвикателства пред страната ни. Те са свързани не само с капацитета за използване на средствата от Структурните фондове, но и с уменията на всички заинтересовани да използват средствата по политиката за сближаване за постигане на целите на собственото ни развитие.

Едно от най-големите предизвикателства пред България е определяне на действията по оперативните програми, съфинансирани по политиката за сближаване, така че в най-голяма степен да допринесат за постигане на Лисабонските приоритети за растеж и заетост. Страната ни трябва да намери подходящ отговор на промените в политиката за сближаване за перио-

да 2007–2013 г. – прилагане на по-стратегически подход към програмирането, опростяване и децентрализация на управлението на финансовите инструменти. Тези промени засилват ролята и отговорността на страните членки за оползотворяване на средства от фондовете.

Постигането на целите на политиката за сближаване за периода 2007–2013 г. налага укрепване на институционалния капацитет на всички равнища на управление в Съюза, награждайки и разширявайки една от основните силни страни на политиката за сближаване – **партньорството, на всички нива и във всички етапи на процеса.** Икономическата конкурентоспособност и силното гражданско общество зависят не само от ефективните инфраструктурни мрежи, но също и от еднакво, предвидимо и прозрачно прилагане на законите.

Речник

Термин	Определение
Оперативна програма	Документ, подготвен от страна член на ЕС и одобрен от Комисията, представящ стратегия за развитие, използвайки последователна серия от приоритети, с цел получаване на помощ от Фонд или, в случая с цел Конвергенция, на Кохезионния фонд и на Европейския фонд за регионално развитие
Приоритетно направление (Приоритетна ос)	Един от стратегическите приоритети на Оперативната програма, представляващ група от проекти, които са свързани и имат специфични и измерими цели.
Операция	Проект или група проекти, за които управляващия съответната Оперативна програма орган отговаря, избрани от него според заложените от Комитета за наблюдение критерии и изпълнявани от един или повече бенефициенти за постигане целите на Приоритетното направление, до което се отнасят.
Бенефициент	<p>Изпълнител, организация или фирма, независимо дали публични или частни, отговорни за иницирането или за иницирането и изпълнението на операциите. В контекста на схемите за отпускане на помощи, според член 87 на Договора, бенефициентите са публични или частни фирми, изпълняващи индивидуален проект и получаващи държавна помощ;</p> <p>Изпълнител, орган или фирма, независимо дали публични или частни, отговорни за иницирането или за иницирането и изпълнението на операциите. В контекста на схемите за отпускане на помощи според член 87 на Договора, бенефициентите са публични или частни фирми, изпълняващи индивидуален проект и получаващи обществено подпомагане.</p>
Публичен разход	Всеки публичен принос за финансиране на дейностите, с произход централния държавен бюджет, регионалните или местни власти на Европейската Общност, имащи връзка със Структурните фондове или Кохезионния фонд и всички подобни

разходи. Всеки принос за финансирането на дейности, чийто източник е бюджетът на публични органи или асоциации на една или повече регионални или местни власти, или публични органи, определени в Директива 2004/18/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 31.03.2004 относно координацията по процедурите за сключване на договори за обществени поръчки в областта на строителството, доставките и услугите ще се считат за подобен разход.

Междинно звено

Всеки орган или обществена или частна служба, действащи в рамките на управляващ или сертифициращ орган, или от името на подобен орган, свързани с операциите по изпълнението от страна на бенефициента.

Несъответствие

Всяко нарушение на предвидените законови положения на Общността, в резултат на пропуск от страна на икономически оператор, което ощетява или би ощетило главния бюджет на ЕС, чрез включване в него на необоснована точка.

Цел „Конвергенция“

Целта на действията за подпомагане на най-слабо развитите страни членки и региони според законодателството на Общността, уреждащо Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ) и Кохезионния фонд за периода от 1 януари 2007 до 31 декември 2013.

Източници на информация и полезни адреси

В услуга на регионите – http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working1_bg.htm

Главна дирекция „Регионално развитие“, ЕК

http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/stories/index_en.cfm

Програма за развитие на ООН, Подкрепа за членството в ЕС

<http://undp.bg/index.php?=&lang=bg>

Структурните фондове на Европейския съюз – <http://www.eufunds.bg> (Страницата се поддържа от Министерството на финансите дирекция „Управление на средствата от Европейския Съюз“)

Национална стратегическа референтна рамка – <http://www.eufunds.bg/index.php?cat=13>

Регламенти за политиката за сближаване

- Регламент (ЕС) № 1080/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 за Европейския фонд за регионално развитие;
- Регламент (ЕС) № 1081/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 за Европейския социален фонд;
- Регламент (ЕС) № 1082/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 за Европейски обединения за териториално сътрудничество;
- Регламент (ЕС) № 1083/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 11 юли за основните разпоредби относно Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд;
- Регламент (ЕС) № 1084/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 11 юли 2006 за Кохезионния фонд.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/newregl0713_en.htm

Политиката за сближаване в подкрепа на растежа и заетостта: Стратегически насоки, 2007–2013, ЕК – http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/index_en.htm

Оценка на социално-икономическото развитие. Ръководство, Институт Табисток в сътрудничество с GSK и ISR, декември 2003

„Ново партньорство за сближаване – конвергенция, конкурентоспособност, сътрудничество“, трети доклад за икономическото и социалното сближаване, ЕК, 2004 – http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion3/cohesion3_en.htm

Трети доклад за напредъка на икономическото и социалното сближаване, Европейска комисия, 2005 – http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/interim3_en.htm

Четвърти доклад за напредъка на икономическото и социалното сближаване, Европейска комисия, 2005 – http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/interim4_en.htm

„Оценка на капацитета на общините и областните администрации за участие в усвояването на средства от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС“, доц. г-р Васил Маринов, доц. г-р Васил Гарнизов, София, август 2006 – <http://www.undp.bg/publications.php?id=1670&lang=bg>

„Успешни практики – профили на проекти в Европа, финансирани от Структурните фондове на ЕС“, Главна дирекция „Регионално развитие“, ЕК